

บทที่ 1.

บททั่วไป

ของเทียมหรือสิ่งประดิษฐ์ (artificial) นั้นหากคิดกันอย่างผิวเผิน จะเข้าใจกันว่าเป็นสิ่งตรงข้ามกับสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ (nature) ถ้าพิจารณาอย่างถ่องแท้แล้ว จะพบว่าสิ่งที่ตรงข้ามกับธรรมชาติที่สำคัญก็คือกิจกรรม (activity) หรือความเป็นอยู่ (being) ของมนุษย์

มนุษย์อยู่ในโลกที่เต็มไปด้วยศิลปะ (art) ในทางทฤษฎีศิลปะนั้น ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เป็นผลงานของมนุษย์เป็นที่เข้าใจกัน โดยทั่วไปว่า งานศิลปะต่างจากผลผลิตของธรรมชาติตรงความจริงที่ว่าศิลปะ

คืออะไรบางอย่างที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์เพิ่มขึ้นมานอกเหนือจากที่ธรรมชาติมีอยู่ ของเทียมหรือสิ่งประดิษฐ์ที่เป็นศิลปะนั้น มักจะมีวัตถุประสงค์ที่จะ สร้างสรรค์สิ่งที่ดียิ่งขึ้นให้นอกเหนือจากสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ แต่ก็มีของเทียม หรือสิ่งประดิษฐ์จำนวนมากที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อเอาชนะธรรมชาติ หรือ ทดแทนสิ่งที่ขาดหายไป

ไม่ว่าจะพิจารณากันอย่างไร สิ่งที่ยิ่งใหญ่ที่สุดที่สามารถครอบคลุมสิ่งใด ๆ ทั้งมวลไว้ทั้งหมดก็คือธรรมชาติ สิ่งประดิษฐ์ทั้งปวงของมนุษย์ที่สร้างสรรค์ขึ้นมา เพื่อให้มีสิ่งที่ดีขึ้นกว่าธรรมชาติหรือเพื่อเอาชนะธรรมชาติ แต่ในที่สุดก็จะพบว่าล้วนแต่เกิดขึ้นมาเพื่อสนองธรรมชาติในแง่ใดแง่หนึ่งทั้งนั้น การผสมเทียม (artificial insemination) ซึ่งเป็นการประดิษฐ์อย่างหนึ่งที่มนุษย์ สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อเอาชนะความบกพร่องของธรรมชาติทางกายภาพ แต่ตามความเป็นจริงแล้วการผสมเทียมเกิดขึ้นมา เพื่อสนองตอบความปรารถนาที่จะ ดารงชาติพันธุ์ของมนุษย์ให้คงอยู่ต่อไปตามสัญชาตญาณที่มีอยู่โดยธรรมชาติของ มนุษย์นั่นเอง

มนุษย์ค้นคว้าหาการผสมเทียมสัตว์เพื่อเพิ่มปริมาณสัตว์ ทั้งเพื่อเป็น อาหาร ใช้แรงงาน และอื่นๆ อันเป็นอาณานิคม (exploitation) ของ

มนุษย์ แต่ยังไม่เคยปรากฏว่ามนุษย์คิดจะทำการผสมเทียมมนุษย์ขึ้นมา เพื่อแสวงหาประโยชน์ในทางอื่น นอกเหนือไปจากเพื่อให้เกิดมนุษย์ขึ้นมาพร้อมด้วยศักดิ์ศรีและสิทธิทั้งมวลอย่างมนุษย์ทั้งนี้ เพื่อเจตนารมณ์ที่แท้จริงอันสืบเนื่องมาจากสัญชาตญาณตามธรรมชาติของมนุษย์เองที่ต้องการจะให้มีชีวิตใหม่ ซึ่งเกิดจากพืชพันธุ์ของตนและคงอยู่ต่อไปในโลกแห่งวัฏจักรที่ไม่มีวันสิ้นสุด แม้ศาลยุติธรรมก็ยังยอมรับรับรองสัญชาตญาณนี้ของมนุษย์ ดังปรากฏในคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์แห่งมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกาว่า "เรายอมรับถึงพลังอำนาจที่ผลักดันให้มนุษย์แสวงหาทางที่จะมีบุตร"¹

โดยหลักทั่วไปกฎหมายย่อมสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ของแต่ละสังคม และจะพัฒนาไปตามสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ครอบครัวเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดและสำคัญที่สุดของสังคม หากสังคมใดมีระบบครอบครัวที่สงบสุข สังคมนั้นโดยส่วนรวมย่อมสงบสุขด้วย แต่ถ้าครอบครัวใดเกิดปัญหาขึ้นมา ย่อมส่งผลกระทบต่อให้สังคมส่วนรวมเกิดปัญหาขึ้นด้วยเช่นกัน ปัญหาทางครอบครัวอาจเกิดขึ้นได้มากมายหลายรูปแบบ เช่น การมีบุตรมากเกินไป ความต้องการยอมเป็นปัญหาของครอบครัวนั้นและของสังคม และในทางตรงข้ามการไม่มีบุตรก็เป็นปัญหาของครอบครัวด้วยเมื่อเกิดปัญหาขึ้น ทุกฝ่ายในสังคมย่อมร่วมมือช่วยกันแก้ปัญหาเพื่อความสงบสุขร่วมกันของสังคม การมีบุตรเกินความต้องการหรือการไม่มีบุตรดังกล่าวแล้ว เป็นปัญหาที่ทางการแพทย์ได้พยายามหาทางช่วยเหลือแก้ไขและสามารถแก้ปัญหาได้อย่างประสบผลสำเร็จ กล่าวคือกรณีปัญหาเรื่องมีบุตรเกินความต้องการ ได้รับการแก้ปัญหาด้วยการคุมกำเนิด

---

¹ " We recognize the forces which motivate human being seeking to have children " in *Syrkowsky v. Appleyard*, [Court of Appeals of Michigan, 122 Mich.App.506, 333 N.W. 2d 90. 1983].

และการทำหมัน ส่วนกรณีปัญหาการไม่มีบุตรก็มีการแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การชักนำให้ไข่ตกในสตรีที่ไม่มีไข่ตก (Anovulation)² หรือการบำบัดหมันในชาย³ และหากยังไม่อาจแก้ปัญหาได้โดยวิธีอื่นก็ยังสามารถใช้วิธีการผสมเทียม ซึ่งเป็นวิธีการใหม่ที่สุดเท่าที่วงการแพทย์ค้นพบในปัจจุบันมาช่วยแก้ปัญหาได้ เป็นที่น่าสังเกตว่าการแก้ปัญหาโดยใช้วิทยาศาสตร์การแพทย์ ในเรื่องเกี่ยวกับการเกิด การตายของมนุษย์โดยวิธีที่ผิดหรือเอาชนะธรรมชาติ อาจมีปัญหาขัดข้องกุดต่อด้านจากฝ่ายศาสนาและผู้เคร่งต่อศีลธรรมได้ง่าย

การแก้ปัญหาการไม่มีบุตรตามธรรมชาติด้วยกรรมวิธีผสมเทียมแม้เป็นผลสำเร็จที่ได้รับการต้อนรับด้วยความชื่นชมของสังคมทั่วไป แต่ก็อาจทำให้เกิดปัญหาทางด้าน ศีลธรรม จิตใจ ประเพณีและกฎหมายเป็นผลต่อเนื่องมาได้ โดยเฉพาะเกี่ยวกับกฎหมายแล้ว ย่อมจะเกิดปัญหาได้ง่ายเนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายส่วนใหญ่กำหนดขึ้นโดยอาศัยหลักการทางธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสภาพบุคคล การสืบสาโลหิต เงื่อนไขของการสมรส ความเป็นบิดามารดากับบุตร ดังนั้นเมื่อมีบุคคลเกิดจากการผสมเทียมขึ้น กฎหมายที่มีอยู่อาจจะใช้กับปัญหาของผู้ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งผู้ที่เกิดจากการผสมเทียมได้เล็กน้อยเพียงใด หรือไม่ก็ได้

หากศึกษาจากบทบัญญัติของกฎหมายไทย ที่มีอยู่จะไม่ปรากฏบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องของการผสมเทียม หรือถ้าจะตีความตามเจตนารมณ์ของกฎหมายก็ไม่มีกฎหมายใดที่มีเจตนารมณ์เกี่ยวกับเรื่องของการผสมเทียม หรือหากจะดูจากจารีตประเพณีเรื่องของการผสมเทียมก็ไม่เคยมีมาก่อน คงมีเพียงหลักกฎหมายทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับการกำเนิดชีวิตจากการผสมกันตามธรรมชาติระหว่าง

² เสบียง ศีรารณบุรณ, ภาวะมีบุตรยาก, พิมพ์ครั้งที่ 1.

(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิษณุ, 2526), หน้า 48.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 67.

เชื้อพันธุ์ (spermatozoa) ของชายที่เข้าร่วมตัวกับไข่ (ovum) ของหญิง ซึ่งถึงแม้จะได้ใช้กรรมวิธีผสมเทียม แต่การกำเนิดของชีวิตก็ต้องเป็นไปตามกฎธรรมชาติ และหลังจากแบ่งตัวระยะหนึ่งแล้วสามารถจะฝังตัวในโพรงมดลูกได้ก็เจริญเติบโตเป็นทารกในครรภ์ ปัญหาที่จะเกิดขึ้นเกี่ยวกับเรื่องของการผสมเทียมอาจกลายเป็นปัญหาโต้แย้งทางกฎหมายได้มากมาย เช่น การผสมเทียมถือว่าเป็นการมีคู่หรือไม่ หรือผู้บริจาคเชื้อพันธุ์เป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายของเด็กหรือไม่ เพราะในบางกรณีผู้บริจาคเชื้อพันธุ์มิได้มีเจตนาที่จะรับผิดชอบในการเกิดของเด็ก ผู้ตั้งครรภ์ไม่ได้เป็นเจ้าของไข่และผู้ที่เป็นเจ้าของไข่ก็ไม่ได้มีเจตนาจะรับเด็กเป็นบุตร ถ้าจะนำข้อสันนิษฐานของกฎหมายที่มีอยู่มาใช้บังคับ ผลที่ได้อาจจะไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผสมเทียมก็ได้

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น จึงสมควรที่จะได้มีการศึกษาและพิจารณาถึงบทบัญญัติกฎหมายที่อาจเกี่ยวเนื่องกับการผสมเทียมเป็นการเฉพาะ เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ สิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการผสมเทียมให้เป็นที่ยุติ สอดคล้องกับความต้องการของทุกฝ่าย และเป็นที่ยอมรับของสังคมได้ ตลอดจนรับรองว่าการผสมเทียมพึงกระทำในขอบเขต และวิธีการใดจึงจะเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย

การห้ามการผสมเทียมทุกกรณีคงไม่สามารถที่จะกระทำได้ เพราะการผสมเทียมเป็นวิธีการทางแพทย์ที่จะทำให้เกิดบุตรได้ ผู้ที่ต้องการจะมีบุตรย่อมแสวงหาวิถีทางที่จะให้เขาได้มีบุตรสมความปรารถนา แม้จะมีการโต้แย้งว่าการผสมเทียมมิใช่การเยียวยารักษาโรค แต่ก็ เป็นปฏิบัติการทางแพทย์เพื่อช่วยเยียวยาแก้ไข้ปัญหาขัดข้องที่ทำให้ไม่มีบุตร

หากจะพิจารณาว่าการทำแท้งเป็นสิ่งต้องห้ามตามกฎหมายมาก่อน เช่น ในช่วงที่ใช้กฎหมายลักษณะอาญา พ.ศ. 2451 ซึ่งถือว่าการทำแท้งเป็นความผิดทางอาญา แต่ในที่สุดเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปกฎหมายก็ต้องยอมรับให้มีการทำแท้งได้ในบางกรณี ตามที่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 ที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนี้

การทำแท้งซึ่งเป็นเรื่องการทำลายชีวิตกฎหมายยังจำเป็นต้องยอมรับรองให้กระทำได้นั้น การผสมเทียมซึ่งเป็นการก่อให้เกิดชีวิต จึงน่าที่จะได้รับการรับรองจากกฎหมายด้วยดีในบางกรณีที่มีเหตุผลสมควร

การผสมเทียมถ้าจะคิดกันว่ายังเป็นเรื่องใหม่ก็คงจะไม่ใหม่จนเกินไปสำหรับสภาพของสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งมีการสื่อสารที่รวดเร็วทำให้ได้รับทราบข่าวความก้าวหน้าทางด้านต่างๆของโลกได้อย่างฉับพลัน วิทยาการทางการแพทย์ของไทยก้าวหน้าไม่น้อยกว่าชาติอื่นๆ ฉะนั้นการผสมเทียมย่อมเกิดขึ้นในประเทศไทยได้ทุกขณะ เด็กที่เกิดจากการผสมเทียมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและควรได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายของสังคมที่ตนถือกำเนิดมาด้วย เด็กเหล่านั้นจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆในสังคม จึงสมควรที่จะได้มีการเตรียมการด้านกฎหมายสำหรับรับรองพวกเขาให้มีชีวิตอย่างปกติร่วมอยู่ในสังคมเหมือนกับสมาชิกอื่นๆของสังคม จึงจะก่อประโยชน์ให้แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การเตรียมพร้อมทางด้านกฎหมาย เพื่อรองรับปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคตในกรณีนี้เป็นสิ่งที่ควรมองไว้ล่วงหน้าด้วยการศึกษาวิจัยปัญหาไว้แต่เนิ่นๆ

ประวัติการผสมเทียม

ในสมัยโบราณ การผสมเทียมเป็นสิ่งซึ่งคนในสมัยนั้นคิดว่าเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้นอกจากจะเป็นเรื่อง เพ้อฝันหรือจินตนาการของคนบางกลุ่มเท่านั้น แต่ความเป็นจริงธรรมชาติได้สอนให้มนุษย์รู้เรื่องการผสมเทียมอยู่แล้ว เพียงแต่มนุษย์ยังไม่เข้าใจว่าปรากฏการณ์ที่มองเห็นนั้นจะนามาปรับใช้กับมนุษย์ได้ เช่นเดียวกัน การที่แมลงต่างๆ ได้นำเอาเกสรตัวผู้ของดอกไม้ไปผสมเกสรตัวเมียจากดอกหนึ่งสู่อีกดอกหนึ่ง หรือการที่ปลาตัวผู้ฉีดเชื้อพันธุ่ออกมาผสมกับไข่ของปลาที่ลอยอยู่ในน้ำ โดยไม่มีการร่วมเพศกัน

ก่อนคริสต์ศักราช ได้มีบันทึกเก่าแก่ของชาวยิว (Talmudic Story) ได้กล่าวถึง เด็กคนหนึ่ง ซึ่งเชื่อกันว่าถือกำเนิดขึ้นมาด้วยเหตุที่มารดาของเด็กได้รับเชื้อพันธุที่เปราะเปื้อนในอ่างน้ำ และเจ้าของเชื้อพันธุคือปู่ของเขา จึงกล่าวได้ว่า มนุษย์ได้รู้จักเรื่องการผสมเทียมมาเป็นเวลาช้านานแล้ว⁴ ในปี พ.ศ. 1864 ได้มีรายงานไว้ในนิตยสารว่าสามารถนำเชื้อพันธุของม้าตัวผู้ไปใส่ในช่องคลอดของม้าตัวเมียและทำให้ม้าตัวเมียตั้งครรถ์ได้ แต่วิธีการนี้ไม่เป็นที่แพร่หลาย ต่อมาในปี พ.ศ. 2285 Dr. L. Jacobi ได้ทดลองนำเชื้อเชื้อพันธุของปลาตัวผู้ฉีดเข้าไปผสมกับไข่ของปลา ผลปรากฏว่าประสบความสำเร็จจริงก็ถือว่าวิทยาการด้านนี้เริ่มขึ้นโดยอาศัยหลักการของธรรมชาติ และต่อมาในปี พ.ศ. 2328 Abbe Lazarro Spallazani ประสบความสำเร็จในการทดลองผสมเทียมให้กับสุนัขและทำให้ประชาชนสนใจเรื่องนี้มากขึ้นเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้จริงและมีใช้ความเพ้อฝันอีกต่อไปแล้ว และหลังจากนั้น

---

⁴พศ. นพ. เอื้อพงศ์ จตุรธารง, และ ศ. นพ. สมหมาย กุญสุวรรณ, "การผสมเทียม" ใน นรีเวชวิทยา, สมหมาย กุญสุวรรณ, บรรณาธิการ, พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, 2527), หน้า 580.

ได้มีผู้ทดลองผสมเทียมให้กับมนุษย์ ในปี พ.ศ.2342 โดย Dr. John Hunter ชาวอังกฤษ ได้ทดลองเอาเชื้อพันธุ์ของสามีผสมให้กับภริยาผลปรากฏว่าได้รับความสำเร็จ แต่ก็มีผู้โต้แย้งว่าไม่น่าจะเป็นไปได้ในขณะนั้นไม่มีใครคำนึงถึงกฎหมายเพราะหลงดีใจที่ได้บุตรและภูมิใจในผลสำเร็จ ต่อมาในปี พ.ศ.2427 Dr. Pancoast แห่งมหาวิทยาลัยเจฟเฟอร์สัน สหรัฐอเมริกา ได้ทดลองเอาเชื้อพันธุ์ของชายอื่นผสมให้กับภริยาของชายอีกคนหนึ่ง ปรากฏว่าได้รับความสำเร็จ⁵ ในปี พ.ศ.2433 Dr. Robert L. Dickinson ทำการผสมเทียมในมนุษย์และได้รับความสำเร็จเช่นเดียวกัน⁶

การผสมเทียม มิได้มีเฉพาะการฉีดเชื้อพันธุ์ให้เข้าไปผสมในร่างกายเท่านั้น แต่ยังมีวิธีการอื่นอีก เช่น การเอาเชื้อพันธุ์ผสมกับไข่ในหลอดทดลองแล้วย้ายตัวอ่อนไปฝังในโพรงมดลูก (In Vitro Fertilization and Embryo Transfer) การศึกษาในเรื่องนี้ได้เริ่มในสัตว์ทดลองก่อน เช่น หนู กระต่าย วัว และลิง หลังจากนั้นจึงได้มีการทดลองกับมนุษย์ ในปี พ.ศ.2487 โดย Rock และ Menkin

ในช่วงปี พ.ศ.2504-2508 Edwards และ Steptoe ได้ทดลองผสมไข่ของหญิงกับเชื้อพันธุ์ของชายในน้ำเพาะเชื้อ (culture medium) ที่มีส่วนต่าง ๆ กันหลายครั้ง และได้ค้นพบว่าการปฏิสนธิเกิดขึ้นร้อยละ 1.6 ถึง 42

Lopata และคณะ ได้ทำการเก็บไข่โดยใช้กล้อง Laparoscope แล้วนำไปผสมกับเชื้อพันธุ์ของชายในหลอดทดลอง ปรากฏว่าการปฏิสนธิเกิดขึ้นเช่นกัน

---

⁵ เรื่องเดียวกัน.

⁶ พ.หะทัย เทพพิสัย, "การผสมพันธุ์เทียม." ใน อะไหล่มนุษย์, เฉลียว ปิยะชน, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ดิเรกสาร, 2520) หน้า 80.

Soupart และ Strong แห่งประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ศึกษาและ
มีการรายงานเกี่ยวกับการทดลองอย่างแพร่หลาย

ในปี พ.ศ.2517 Bevis ประเทศอังกฤษ ได้กล่าวในที่ประชุมว่า
เขาสามารถทำให้เด็กเกิดด้วยวิธีการนี้ได้ถึง 3 คนแล้ว แต่ไม่มีการรายงาน
ผลเกี่ยวกับเรื่องนี้^๘

ในปี พ.ศ.2519 ได้มีการรายงานเกี่ยวกับผลการทดลองของคณะ
Edwards และ Steptoe ว่าการทดลองเป็นผลสำเร็จได้ทารกเพศหญิงเกิด
เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ.2521 ณ เมือง Oldham แคว้น Lancashire
ประเทศอังกฤษ และในประเทศอินเดียให้กำเนิดทารกเพศหญิงเช่นเดียวกัน
เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ.2521 ณ เมืองกัลกัตตา ต่อมาคณะของ Edwards
และ Steptoe ได้ประสบความสำเร็จอีกครั้งโดยได้ทารกเพศชาย เกิดเมื่อ
วันที่ 14 มกราคม พ.ศ.2522 ณ เมือง Edinburgh สก๊อตแลนด์การทดลองนี้
มีกรรมวิธีที่ยุ่งยาก สลับซับซ้อนในแง่ของการปฏิบัติต้องใช้ทีมงานมาก ค่าใช้จ่าย
สูง ความสำเร็จของผลงานยังมีน้อยมาก แม้ว่าจะมีหลายสถาบันทดลอง
ทำกันมาหลายปีและหลายคู่แล้ว แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จมากตามที่
คาดหมายไว้^๙

---

^๘ ศ.นพ. เอนก อารีพรรค, " การปฏิสนธิในหลอดแก้ว, "
จุฬาลงกรณ์เวชสาร 24((6) พฤศจิกายน, 2523): 604-605.

^๙ เอื้อพงศ์ จตุรธารง, "การผสมเทียม." หน้า 595.

Edwards and Steptoe meet the press the day after Louise Brown's birth

Louise Joy Brown: born July 25, 1978

ภาพที่ 1. เอ็ดเวิร์ดและสเตปโต
และเด็กที่เกิดจากหลอดทดลองคนแรกของโลก⁷

---

⁷"Medicine: A Bum Rap for Dr. Steptoe," Time
(13 November 1978): 52.

แนวทางและลักษณะของการผสมเทียม

1. ลักษณะเบื้องต้นของการผสมเทียมนั้น เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ ส่งผลให้เกิดประโยชน์ทางด้านการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับมะเร็งบางชนิด, หรือการคุมกำเนิด, หรือการเลือกเพศทารกหรือการศึกษาความสามารถในการผสมพันธุ์ของเชื้อพันธุ์ (fertilizing ability)¹⁰
2. เมื่อถึงขั้นหนึ่งของการทดลอง ก่อให้เกิดผลดีแก่การแก้ปัญหาขัดข้องที่ไม่สามารถมีบุตรจึงมีการค้นคว้าเพื่อการช่วยให้มีบุตรอย่างแท้จริง ซึ่งหากเมื่อใดส่งผลกระทบต่อสังคม จะมีองค์กรของรัฐเข้ามาควบคุมให้การทดลองอยู่ในขอบเขตที่สมควร
3. นอกจากผลที่ได้จากการทดลองตรงตามเป้าหมายแล้ว ยังมีผลพลอยได้ทางธุรกิจบางประการเกิดขึ้นด้วย เช่น ได้มีการตั้งศูนย์แช่แข็งเชื้อพันธุ์ หรือศูนย์แช่แข็งตัวอ่อนไว้บริการสำหรับผู้ที่ต้องการจะมีบุตร โดยคิดค่าให้บริการ
4. เมื่อมีการผลิตมนุษย์ออกมาในลักษณะของธุรกิจ กฎหมายหรือองค์กรของรัฐ ก็จะต้องเข้ามาวางกฎเกณฑ์เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นอีกขั้นตอนหนึ่ง¹¹
5. เนื่องจากสภาพทางสังคมของแต่ละประเทศมีเสรีภาพที่แตกต่างกัน บางแห่งมีเสรีภาพมากสามารถทำการศึกษาดูแลได้อย่างกว้างขวาง แต่บางแห่งมีอิทธิพลของศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้เสรีภาพมีขอบเขตจำกัดไม่อาจทำการทดลองเท่าที่ต้องการได้ การทดลองจึงไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร เช่น

¹⁰ เอนก อารีพรรค, "การปฏิสนธิในหลอดแก้ว," : 609.

¹¹ ดร.สันหัตต์ ตะศิวนิช, "ปัญหาผสมเทียม," วารสารนิติศาสตร์

การทดลองผสมเทียมในหลอดทดลองของประเทศอังกฤษ กว่าการทดลองจะสามารถก้าวหน้า จนประสบความสำเร็จเมื่อเวลาได้ผ่านไปหลายปี หรือกรณีที่คริสตศาสนาห้ามการผสมเทียมโดยใช้เชื้อพันธุ์ของบุคคลอื่นที่มีใช้สาม¹²

แนวโน้มและลักษณะของการผสมเทียมในประเทศไทย¹³

1. มุ่งให้ความช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาเรื่องการมีบุตรยากให้มีโอกาสที่จะมีบุตรได้สมความปรารถนา
2. ทำโดยปราศจากการรู้เห็นขององค์กร กล่าวคือ ยังไม่มีองค์กรใดควบคุม แต่แพทย์ปฏิบัติโดยถือจรรยาแพทย์เป็นหลักควบคุมการกระทำโดยคำนึงว่าแพทย์จะต้องช่วยเหลือ เมื่ออยู่ในฐานะจะช่วยเหลือได้
3. เป็นการทดลองทางวิชาการเฉพาะของแพทย์ที่สนใจ
4. ลักษณะการทดลองเป็นความลับเนื่องจากยังไม่มีกฎหมายควบคุมหรือให้ความคุ้มครอง แพทย์จึงไม่ต้องการเปิดเผยเกี่ยวกับผลงานด้านนี้มากเท่าใดนัก ซึ่งอาจเป็นเพราะไม่ประสบผลสำเร็จหรือประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย แต่เกรงว่าผู้ทดลองอาจจะประสบปัญหาเนื่องจากผลสำเร็จของการผสมเทียมนั่นเองจากบรรดากฎหมายต่างๆ ที่ยังไม่มีข้อยุติในเรื่องนี้อย่างแท้จริง

¹²C.R.Steward, "AID clinic management," in In Vitro Fertilisation and Donor Insemination, ed. W.Thompson and others (Manchester: Royal College Obstetricians and Gynaecologists, 1985), p. 299.

¹³สัมภาษณ์ ศ.นพ. เอนก อารีพรรค, ภาควิชาสูติศาสตร์ - นารีเวชวิทยา คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 15 เมษายน 2529.

ในด้านกฎหมาย

5. ด้านศาสนาไม่เป็นอุปสรรคเท่ากับในบางประเทศ เพราะเป็นเรื่องการสร้างชีวิตขึ้น ไม่ใช่เป็นการทำลายจึงไม่มีปฏิกิริยามากเท่ากับประเทศอื่น

ประวัติการผสมเทียมในประเทศไทย

ในประเทศไทย วงการแพทย์ได้รับเอาวิทยาการด้านการผสมเทียมมาใช้เป็นครั้งแรกเมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐาน แต่ประมาณว่าไม่น้อยกว่าสิบเจ็ดปีแล้ว¹⁴ เพราะได้เริ่มมีการกล่าวถึงการผสมเทียมกันอย่างเปิดเผยประมาณปีพ.ศ. 2512 ได้มีการกล่าวถึงผลของการผสมเทียมว่า ไม่ได้ผลดีเท่ากับของต่างประเทศ เนื่องจากผู้บริจาคเชื้อพันธุ์ไม่ได้รับการพิสูจน์มาก่อนว่าสามารถให้กำเนิดบุตรได้หรือไม่ เพราะส่วนใหญ่ได้เชื้อพันธุ์มาจากนักศึกษาแพทย์หรือแพทย์ฝึกหัด แพทย์ประจำบ้าน เชื้อพันธุ์ที่ได้เป็นเชื้อพันธุ์สด (fresh semen) ซึ่งโดยปกติจะให้ผลดีกว่าเชื้อพันธุ์แช่แข็ง (frozen semen) ในปี พ.ศ. 2518 การผสมเทียมแบบใช้เชื้อพันธุ์ของชายอื่น (AID=Artificial Insemination Donor) เริ่มได้รับความนิยมเนื่องจากการเผยแพร่ข่าวสารด้านนี้มากขึ้นและประชาชนมีความสนใจในเรื่องนี้มากขึ้นด้วย ปัญหาที่แพทย์ประสบคือความไม่เข้าใจในวิธีดำเนินการผสมเทียมของผู้มาขอรับการผสมเทียม และบุคคลเหล่านี้ส่วนมากจะเป็นผู้แสวงหาเชื้อพันธุ์ด้วยตนเอง ในระยะแรกแพทย์ยอมทำให้ แต่ปรากฏว่าก่อให้เกิดปัญหาทางด้านจิตใจขึ้นในภายหลัง ดังนั้นในเวลาต่อมาแพทย์จึงถือว่าการบริจาคและการรับบริจาคเป็นความลับ ที่จะไม่เปิดเผยตัวผู้บริจาค

¹⁴ เสี่ยง ศรีวารณบุรณ, ภาวะมีบุตรยาก, หน้า 94-95.

และผู้รับเชื้อพันธุ์ เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดตามมาในภายหลัง เมื่อมีเด็กเกิดขึ้นมาด้วยวิธีการดังกล่าว¹⁵ ปัจจุบันจึงสันนิษฐานได้ว่ามีมากพอสมควร เพราะอาจมีการปฏิบัติชนิดที่ไม่ได้บันทึกไว้ เป็นหลักฐานอยู่เป็นจำนวนมิใช่น้อย การทดลองใหม่ที่เกิดขึ้นแต่ยังไม่ประสบความสำเร็จก็มีอยู่ เพียงแต่ไม่มีการเผยแพร่อย่างเป็นทางการ การศึกษาด้านนี้มีใช้จะให้ประโยชน์เฉพาะด้านให้ความช่วยเหลือผู้ที่ไม่มีบุตรเท่านั้น แต่ยังให้ประโยชน์ทางด้านการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการคัดเลือกเพศทารก การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับโรคมะเร็งบางชนิด ถ้าหากเข้าใจขั้นตอนของการปฏิบัติแล้วจะทำให้เห็นคุณประโยชน์ของการศึกษา ด้านนี้มากขึ้น

ปัจจุบันประเทศไทยมีศูนย์รับฝากเชื้อพันธุ์ (Sperm bank) ชายสามารถที่จะฝากเชื้อพันธุ์ของตนได้ที่ศูนย์แช่แข็งเชื้อพันธุ์ ณ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โดยผู้ฝากต้องเสียค่าบริการในการเก็บเชื้อพันธุ์¹⁶ ซึ่งเป็นการดีสำหรับผู้ที่จะทำหมัน หรือผู้ที่ต้องการเก็บเชื้อพันธุ์ของตนไว้เพื่อป้องกันอุบัติเหตุที่อาจจะเกิดแก่ร่างกายจนไม่สามารถจะมีบุตรได้เมื่อถึงเวลาที่ต้องการจะมีบุตร หรือสะสมเชื้อพันธุ์ในกรณีที่มีเชื้อพันธุ์น้อยเมื่อได้จำนวนมากพอจึงนำมาผสมเทียมให้แก่ภรรยาของผู้ฝากและเป็นประโยชน์ในการเก็บเชื้อพันธุ์เพื่อให้บริการสำหรับผู้ที่มาขอรับการผสมเทียมแบบ AID เป็นการสะดวกในการนำมาใช้ เนื่องจากบางครั้งหาผู้บริจาคไม่ได้หรือผู้บริจาคไม่มีความพร้อมในการบริจาค บางครั้งก็ไม่สามารถที่จะหาเชื้อพันธุ์ของผู้บริจาคที่มีลักษณะตรงตามกับผู้มาขอรับผสมเทียม

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 94-95.

¹⁶ หมอ ซี.พี. "ทารกในหลอดแก้ว: คำตอบสำหรับคู่สมรสที่มีบุตรยาก," ใกล้หมอ, 9(1) มกราคม, 2528): 428.

ต้องการได้¹⁷ เพราะไม่มีเชื้อพันธุ์เก็บสะสมไว้มากเหมือนกับต่างประเทศ
 เนื่องจากการสื่อสารในปัจจุบันนี้สะดวกและรวดเร็วมาก ทำให้มี
 การเผยแพร่วิทยาการสมัยใหม่ไปได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นกฎหมายจึงควร
 ก้าวหน้าไปให้ทันกับวิทยาการสมัยใหม่และทันเหตุการณ์ ไม่ควรจะปล่อยให้เกิด
 ช่องว่างอันจะทำให้เกิดปัญหาแก่สังคม ถ้ามีการคำนึงถึงกฎหมายเกี่ยวกับการ
 พสมเทียมบ้างคงจะทำให้กฎหมายก้าวหน้าไปอีกขั้นหนึ่ง ทัดเทียมกับนานอารย
 ประเทศที่กำลังตื่นตัวในเรื่องนี้กันอยู่ บางประเทศได้ตรากฎหมายนับแต่เรื่อง
 การทดลอง การเก็บเชื้อพันธุ์ สถานะของเด็กที่เกิดจากการพสมเทียม สิทธิ
 ของบุคคลที่เกี่ยวข้องและข้อจำกัดอื่นๆ ถ้าได้ศึกษากฎหมายของต่างประเทศแล้ว
 นำข้อดีข้อเสียมาปรับปรุงใช้ เพื่อให้เข้ากับสภาพสังคมของไทยก็จะทำให้ได้
 กฎหมายที่ดี และรวดเร็วทันต่อความต้องการเมื่อเกิดความเป็นที่ที่จะต้องมี
 กฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนี้ในอนาคต

---

¹⁷ ใกล้เคียงสัมภาษณ์ "ศาสตราจารย์ นายแพทย์เอนก อารีพรรค,"
 ใกล้เคียง, 9((1) มกราคม, 2528): 38-39.

สาเหตุโดยทั่วไปในการขอรับการผสมเทียม

1. ต้องการมีผู้สืบสกุล

สัญชาติญาณแห่งการธำรงรักษาพันธุ์ของทุกชีวิต เป็นพลังอำนาจที่เข้มแข็งที่สุดรองมาจากสัญชาติญาณในการรักษาชีวิตตนเองให้อยู่รอด ฉะนั้นปัญหาการสืบพันธุ์ และความต้องการมีบุตรจึง เป็นปัญหาสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์โดยทั่วไปที่จะมองข้ามมิได้ ในครอบครัวปกติคู่สมรสย่อมปรารถนาที่จะมีบุตร ในกรณีทั่วไปแม้ว่าการไม่มีบุตรไม่ถึงกับก่อให้เกิดความแตกแยกในครอบครัวขึ้น แต่ก็อาจทำให้ความผูกพันระหว่างสามี-ภริยาขาดความแน่นแฟ้นและขาดความหวังหรืออนาคตซึ่งครอบครัวพึงมี เพราะบุตรย่อมเป็นสายใยชีวิตที่เชื่อมโยงให้บิดามารดามีความผูกพันกันยิ่งขึ้นกว่าเดิม การผสมเทียมเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้มีบุตรได้ ซึ่งหมายถึงมีผู้สืบวงศ์ตระกูลและมีผู้รับมรดกสืบต่อกันไปไม่ขาดสาย¹⁸ นำความสงบสุขมาสู่ครอบครัว ในระบบครอบครัวบางระบบถือว่าการไม่มีบุตรเป็นเรื่องใหญ่ บางครั้งก็อาจจะ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชีวิตคู่ต้องสิ้นสุดลง ด้วยการถูกบีบคั้นจากญาติพี่น้องที่ใกล้ชิด จนไม่อาจจะทนต่อไปได้

มีบุคคลจำนวนมากสนองสัญชาติญาณของความต้องการมีบุตรไว้สืบสกุล ด้วยการรับบุตรของผู้อื่นเป็นบุตรบุญธรรม ซึ่งกฎหมายของอารยประเทศโดยทั่วไปต่างก็ยอมรับรองคุ้มครองหลักการนี้ ดังนั้น เมื่อการผสมเทียมสามารถช่วยแก้ปัญหาที่ได้ผลเสมือน หรือใกล้เคียงผลตามธรรมชาติของการสืบพันธุ์แล้ว การผสมเทียมจึง เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มามีปัญหาดังกล่าวนั้นสามารถขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ตนให้พ้นไปได้ ส่งผลดีต่อครอบครัวของผู้ที่ประสบปัญหาในเรื่องของการไม่มีบุตรได้ทางหนึ่ง ซึ่งดีกว่าที่จะไม่มีทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้เลย

¹⁸ เอื้อพงศ์ จตุรธารง, นรีเวชวิทยา, หน้า 581.

ผู้ไม่ประสบปัญหาด้วยตัวเองย่อมมองไม่เห็นความสำคัญของปัญหา แต่สำหรับผู้ที่ประสบปัญหา ย่อมจะมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่เสมือนคนที่อยู่ในที่มีดย้อมต้องการแสงสว่าง แม้แสงนั้นจะน้อยนิดก็ยิ่งดีกว่าไม่มีแสงสว่างเลย วิธีการที่เกิดขึ้นใหม่แม้จะให้ผลไม่สมบูรณ์ถึงร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะต้องอาศัยธรรมชาติอยู่บ้างในบางส่วนก็ตาม ก็ถือว่าเป็นหนทางแก้ปัญหาลำทางหนึ่งซึ่งในขณะนี้ยังไม่มีทางอื่นที่ดีกว่า

ความปรารถนาที่จะมีบุตรตามปกติ นั้นไม่ว่าจะมีบุตรเป็นชายหรือหญิง ก็ให้ความพึงพอใจแก่ครอบครัวได้เช่นกัน แต่ระบบประเพณีของสังคมส่วนใหญ่ นิยมให้ชายเป็นผู้สืบสกุล ฉะนั้นความต้องการผู้สืบสกุลจึงเท่ากับเป็นการกำหนดเพศของเด็กที่จะเกิดมาด้วยว่าจะต้องเป็นชาย ซึ่งความต้องการดังกล่าวนี้ ปัจจุบันสามารถที่จะใช้วิทยาการทางการแพทย์ทำได้แล้ว ด้วยการอาศัยวิธีการผสมเทียมเป็นส่วนช่วย โดยวิธีแยกเชื้อพันธุ์ที่จะก่อกำเนิดเพศชายออกต่างหาก แล้วจึงฉีดเชื้อพันธุ์ที่คัดแล้วเข้าไปในโพรงมดลูก โอกาสที่จะมีบุตรเป็นเพศชาย จึงมีมากขึ้น¹⁹

วิชาการด้านนี้ แพทย์ชาวต่างประเทศเคยใช้วิธีคัดเพศที่ต้องใช้น้ำเหลืองของมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญ และต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงมาก แต่แพทย์ไทยสามารถพัฒนากรรมวิธีที่ใช้ไข่แดงแทนน้ำเหลือง ซึ่งมีค่าใช้จ่ายต่ำกว่ามาก ฉะนั้น กรรมวิธีนี้จึงย่อมจะเป็นที่นิยมและจะต้องใช้การผสมเทียมมากขึ้นเป็นเงาตามตัว²⁰

19 "หมอฟรังคิดสูตรเลือกเพศบุตรคุยทับหมอไทย," ไทยรัฐ (31 มกราคม 2530): 13.

20 "บุคคลวันนี้: ศจ.นพ.วิฑูร โอสถานนท์-ดร.โรนัลด์ เจ อีริคสัน ไทยรัฐ (28 มกราคม 2530): 4.

สังคมไทยทำไมจึงนิยมมีบุตรชายมากกว่ามีบุตรสาว ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากกฎหมายให้สิทธิบุตรใช้ชื่อสกุลของบิดา แม้จะถือว่าให้ทั้งบุตรชายและบุตรสาวมีสิทธิใช้ชื่อสกุล แต่ข้อกำหนดตามมาตรา 1561 แห่ง บพพ. ฉบับปัจจุบัน ได้ระบุให้บุตรมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของบิดาในกรณีที่ปรากฏบิดาจึงเป็นผลทำให้บุตรชายครบถ้วนโตขึ้นมีครอบครัว บุตรก็จะใช้สกุลของชายนั้นต่อไปจึงทำให้ชายเป็นผู้สืบสกุลอย่างแท้จริง แต่สำหรับบุตรสาวเมื่อเติบโตใหญ่ หากมีการสมรสหญิงก็ต้องเปลี่ยนจากสกุลเดิมไปใช้สกุลของสามี ตาม พรบ.ชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 ข้อกำหนดของกฎหมายทั้งสองนั้นมีผลทำให้คนนิยมมีบุตรชาย ถ้ามีการแก้กฎหมายให้เสมอภาคกันระหว่างชายกับหญิง ก็ควรมีการแก้ไขกฎหมายทั้งสองนั้นด้วย โดยการให้สิทธิหญิงที่สมรสแล้ว เลือกใช้สกุลเดิมหรือสกุลของสามีก็ได้ และสำหรับบุตรก็ควรแก้ไขให้มีสิทธิใช้สกุลของบิดาหรือมารดาก็ได้ เพื่อจะได้ลดปัญหาความต้องการมีบุตรชายไว้สืบสกุล

2. เพื่อแก้ปัญหาการมีบุตรพิการโดยเหตุผลทางพันธุกรรมเมื่อมีบุตรโดยวิธีธรรมชาติ

คู่สมรสบางคู่สามารถที่จะมีบุตรด้วยวิธีการธรรมชาติได้ แต่บุตรที่เกิดมามีแนวโน้มจะเป็นคนพิการเนื่องจากพันธุกรรม ซึ่งอาจจะได้รับการถ่ายทอดมาจากทั้งทางฝ่ายบิดาและมารดา หรือจากฝ่ายบิดาหรือมารดาดังนั้นเพื่อหลีกเลี่ยงความพิการที่อาจจะเกิดขึ้นในบุตรคนต่อไป คู่สมรสจึงได้อาศัยวิธีการผสมเทียมเพื่อให้ได้บุตรคนต่อไปเป็นคนปกติ²¹ เหมือนกับครอบครัวอื่นๆ และเป็นการลดจำนวนประชากรที่ด้อยคุณภาพทางหนึ่งด้วย

การมีประชากรที่ด้อยคุณภาพ ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศชาติได้ ดังนั้นเมื่อมีทางป้องกันได้จึงไม่ควรที่จะให้มีจำนวนคนพิการเพิ่มปริมาณขึ้น

²¹ เอื้อพงศ์ จตุรธารง, นรีเวชวิทยา, หน้า 581.

ในทางตรงข้ามควรส่งเสริมให้มีประชากรที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้นแก่สังคม เพื่อจะ
ได้ช่วยกันสร้าง เสริมความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมสืบไป การมีบุตรที่พิการ
นอกจากจะเป็นภาระแก่ครอบครัวแล้ว เด็กที่เกิดมาก็ยิ่งนำเวทนาที่ต้องเกิดมา
ไม่เหมือนคนอื่นเมื่อเติบโตขึ้นก็ไม่สามารถใช้ชีวิตอย่างปกติในสังคมได้เท่าเทียม
กับคนอื่นเป็นปัญหาทับทวีขึ้นสำหรับตัวเด็กนั่นเอง และผู้ที่ไม่เข้าใจปัญหาของเด็ก
แม้ที่สุดหากเด็กเหล่านี้ไม่สามารถช่วยตนเองให้หยุดรอดได้ก็ต้องตกเป็นภาระของ
สังคมที่จะต้องดูแลหากไม่มีใครเลี้ยงดู

ปัจจุบันนี้ มีเด็กพิการจำนวนไม่น้อยที่ต้องอาศัยอยู่ในโรงพยาบาลโดย
ไม่มีบิดามารดาคอยให้ความอบอุ่นเนื่องจากความพิการของเด็กเป็นที่น่ารังเกียจ
ของผู้เป็นญาติพี่น้อง การที่เด็กขาดความรักความอบอุ่นย่อมจะก่อให้เกิดปัญหา
ในอนาคต²² ความพิการของบุคคลไม่มีผลตามกฎหมายไทย ผู้พิการยังคงมีสภาพ
บุคคลตามกฎหมาย มีสิทธิหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ตามมาตรา 15 แห่ง
พพ. ฉบับปัจจุบัน การผสมเทียมจึงเป็นความหวังที่มีความหมายอย่างยิ่งสำหรับ
ผู้ที่ขอรับการผสมเทียมที่มีปัญหาเรื่องบุตรที่เกิดมาจะมีความพิการ

3. ความบกพร่องทางกายภาพในระบบการสืบพันธุ์ของสามีภรรยา

สามีและภรรยาที่มีความบกพร่อง หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความบกพร่อง
ทางร่างกายมาโดยกำเนิด หรือโดยอุบัติเหตุ อันเป็นผลให้ไม่สามารถที่จะมี
บุตรด้วยวิธีธรรมชาติได้ ด้วยเหตุนี้การผสมเทียมจึงเป็นทางออกทางหนึ่งซึ่ง
อาจแก้ปัญหาได้ เนื่องจากการผสมเทียมมีอยู่ด้วยกันหลายวิธี วิธีการผสม
เทียมช่วยให้ความบกพร่องบางอย่างของร่างกาย มิให้เป็นอุปสรรคในการ

---

²²รัตนาวดี บุญเชย, "จุดดวงแก้วของชนกชนนีโยบปล่อยให้เรือน
ร้าวก่อนเวลา" สยามรัฐ (29 มีนาคม 2530): 9.

ตั้งครรภ์อีกต่อไป²³

ความบกพร่องดังกล่าวหากไม่ได้รับการแก้ไข ก็อาจก่อให้เกิดเป็น ปัญหาของคู่สมรสได้ เช่น เกิดการขัดแย้งกันในครอบครัวโดยฝ่ายหนึ่งกล่าวหา อีกฝ่ายหนึ่งว่าบกพร่องจึงทำให้ไม่สามารถที่จะมีบุตร เมื่อเกิดความไม่เข้าใจ กันขึ้น ความคิดในสิ่งที่ได้แก่การคิดที่จะมีครอบครัวที่น่ารักพร้อมพ่อแม่ลูกครองคู่ จนกว่าจะตายจากกัน ก็กลายเป็นความคิดที่ไม่ดีได้ เช่น สามีไปมีหญิงคนใหม่ หรือภรรยาไปมีชายคนใหม่อันเป็นอันตรายแก่การสมรสได้เสมอ แม้แต่ผู้คนที่ใกล้ชิดหรือคนอื่นๆในสังคมก็อาจพลอยได้รับผลร้าย ที่เกิดขึ้นจากการกระทำของผู้ ขาดการยั้งคิดได้ด้วย

ความบกพร่องของสามีภรรยา หากถึงขั้นที่ไม่อาจร่วมประเวณีได้ ตลอดกาล อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้ตามมาตรา 1516 (10) เจตนารมณ์ของ มาตรานี้น่าจะมีใช่มองเพียงเรื่องเดียว แต่รวมไปถึงผลที่ตามมาของการร่วม ประเวณีด้วยนั่นคือการมีบุตร เมื่อมีการผสมเทียมเกิดขึ้นไม่จำเป็นต้องมีการร่วมประเวณีกันก็สามารถมีบุตรได้ เมื่อเป็นเช่นนี้มาตรานี้สมควรที่จะได้มีการยกเลิก

4. ความต้องการมีครอบครัวอย่างคนปกติของผู้มีความวิปริตทางจิต ในเรื่องเพศ

ในกรณีของพวกรักร่วมเพศที่ต้องการมีบุตร เพื่อให้มีความเป็น ครอบครัวที่ปกติเหมือนครอบครัวของชายจริงหญิงแท้โดยทั่วไป ก็อาจอาศัย กรรมวิธีผสมเทียมเข้าช่วย สำหรับเหตุผลดังกล่าวนี้แพทย์โดยทั่วไปจะไม่ยอม ดำเนินการผสมเทียมให้ โดยความเห็นว่าคุณเหล่านี้มีสภาพจิตที่ไม่ปกติหาก ยอมทำให้ผลร้ายจะตกแก่เด็กที่เกิดมา เพราะเด็กเกิดมาในสภาพแวดล้อมที่

ยอมทำให้ผลร้ายจะตกแก่เด็กที่เกิดมา เพราะเด็กเกิดมาในสภาพแวดล้อมที่ ผิดปกติอาจส่งผลให้เด็กผิดปกติไปด้วยเมื่อเด็กเติบโตขึ้น ซึ่งประโยชน์ที่เด็กจะ ได้รับมีน้อยกว่าสิ่งที่เด็กจะเสียประโยชน์ แต่ถึงแม้แพทย์จะไม่ดำเนินการ พสมเทียมให้ แต่โอกาสที่เขาเหล่านั้นจะทาพสมเทียมด้วยตนเองก็อาจเกิดขึ้นได้ หากเข้าใจถึงวิธีการที่จะทำในบางวิธีซึ่งไม่ยากเกินความสามารถที่จะทำได้

เงื่อนไขแห่งการสมรสตามมาตรา 1448, 1457, 1458 แห่ง บพพ.ฉบับปัจจุบัน ได้กำหนดไว้ว่าชายและหญิงจะสมรสกันได้เมื่อมีอายุสิบเจ็ดปี บริบูรณ์ มีการจดทะเบียนและชายหญิงยินยอมเป็นสามีภริยากัน โดยแสดงให้เห็น ปรากฏต่อหน้านายทะเบียน และตามพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ.2478 มาตรา 10 บัญญัติ ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนสมรสให้เมื่อมี การร้องขอและไม่ขัดกับเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้น แต่ถ้าหญิงกับหญิงหรือชายกับ ชายจะสมรสกันการสมรสนั้นเป็นการขัดกับเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงเข้า ข้อห้ามมิให้นายทะเบียนจดทะเบียนสมรส เมื่อจดทะเบียนสมรสไม่ได้จึงไม่เป็น การสมรสตามกฎหมาย ผลตามมาหากมีบุตรที่เกิดจากการพสมเทียมก็จะนำข้อ สันนิษฐานมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่เด็กหาได้ไม่

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันยังไม่ยอมรับในเรื่องชายสมรสกับชาย หรือ หญิงสมรสกับหญิง ทางด้านกฎหมายก็ยังไม่สมควรที่จะแก้ไข เงื่อนไขที่ว่า คู่สมรสต้องเป็นชายกับหญิงควรคงอยู่ เพราะถือว่าเป็นเงื่อนไขตามธรรมชาติ ถึงแม้จะมีการพสมเทียมเกิดขึ้นก็ตาม เนื่องจากเป้าหมายของการพสมเทียมก็ เพื่อเสริมสร้างครอบครัวให้มีความสุขสมบูรณ์

ขณะนี้ ได้มีการตีความกฎหมายของมลรัฐออนแทรีโอ (Ontario)²⁴ ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องว่ากฎหมายของมลรัฐไม่ได้ห้าม

²⁴ดร.สันหัต ตะติวณิช, "กติกาก่อนการสมรสนั้นปรับปรุงได้เสมอ," วารสารนิติศาสตร์ 16((3) กันยายน, 2529): 55.

บุคคลเพศเดียวกันที่จะใช้สิทธิในการสมรส จึงได้มีการจดทะเบียนสมรสให้ชายกับชายและหญิงกับหญิง ซึ่งสังคมของเขาก้าวหน้ามากเกินไปกว่าที่สังคมไทยจะยอมรับได้ แต่ถ้าบุคคลประเภทนี้ยอมรับร่วมเพศจะมีบุตรด้วยการผสมเทียมขึ้นมา ก็ไม่มีใครจะห้ามได้ เพราะกฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติห้าม

5. ต้องการมีบุตรเป็นอัจฉริยะ

การผสมเทียมสามารถที่จะเลือกสรรเชื้อพันธุ์ที่ดีได้ เช่น เชื้อพันธุ์ของผู้ที่มีความรู้ความสามารถถึงขั้นได้รับรางวัลโนเบล (Nobel prizes) เพราะมีศูนย์เก็บเชื้อพันธุ์ของบุคคลเหล่านี้ไว้ในซานฟรานซิสโก (San Francisco) และในซานดิเอโก (San Diego) สหรัฐอเมริกา²⁵ เชื้อพันธุ์เหล่านี้เก็บไว้เพื่อให้บริการสำหรับผู้ที่ต้องการมีบุตรที่เฉลียวฉลาด แต่ต้องเสียค่าบริการให้แก่ศูนย์เป็นการตอบแทน สำหรับผู้ที่ขอรับเชื้อพันธุ์ของบุคคลดังกล่าว นั้น จะต้องมีความสัมพันธ์ตามที่ศูนย์ต้องการ หญิงที่จะรับเชื้อพันธุ์ได้จะต้องเป็นผู้มีสติปัญญาอยู่ในระดับสูง และโอกาสที่ผู้ขอจะได้รับเลือกมีอยู่น้อยมาก ประมาณร้อยละสองของผู้ที่ขอมาเท่านั้น ที่เหลือออกนั้นไม่ถึงเกณฑ์ที่จะได้รับเชื้อพันธุ์ นอกจากนี้ผู้ขอรับเชื้อพันธุ์ยังต้องกรอกแบบสอบถาม แสดงความปรารถนาเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้เป็นเจ้าของเชื้อพันธุ์ที่ตนต้องการ แล้วส่งไปให้ศูนย์ หากเป็นที่พอใจศูนย์ก็จะส่งเชื้อพันธุ์ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์ตามที่ผู้ขอระบุมาให้ แต่ทั้งนี้ผู้ขอรับจะได้ทราบเพียงรายละเอียดเกี่ยวกับเจ้าของเชื้อพันธุ์ในเรื่องอื่นทุกอย่าง ยกเว้นชื่อของเจ้าของเชื้อพันธุ์เท่านั้นที่จะไม่เปิดเผยให้ทราบ²⁶

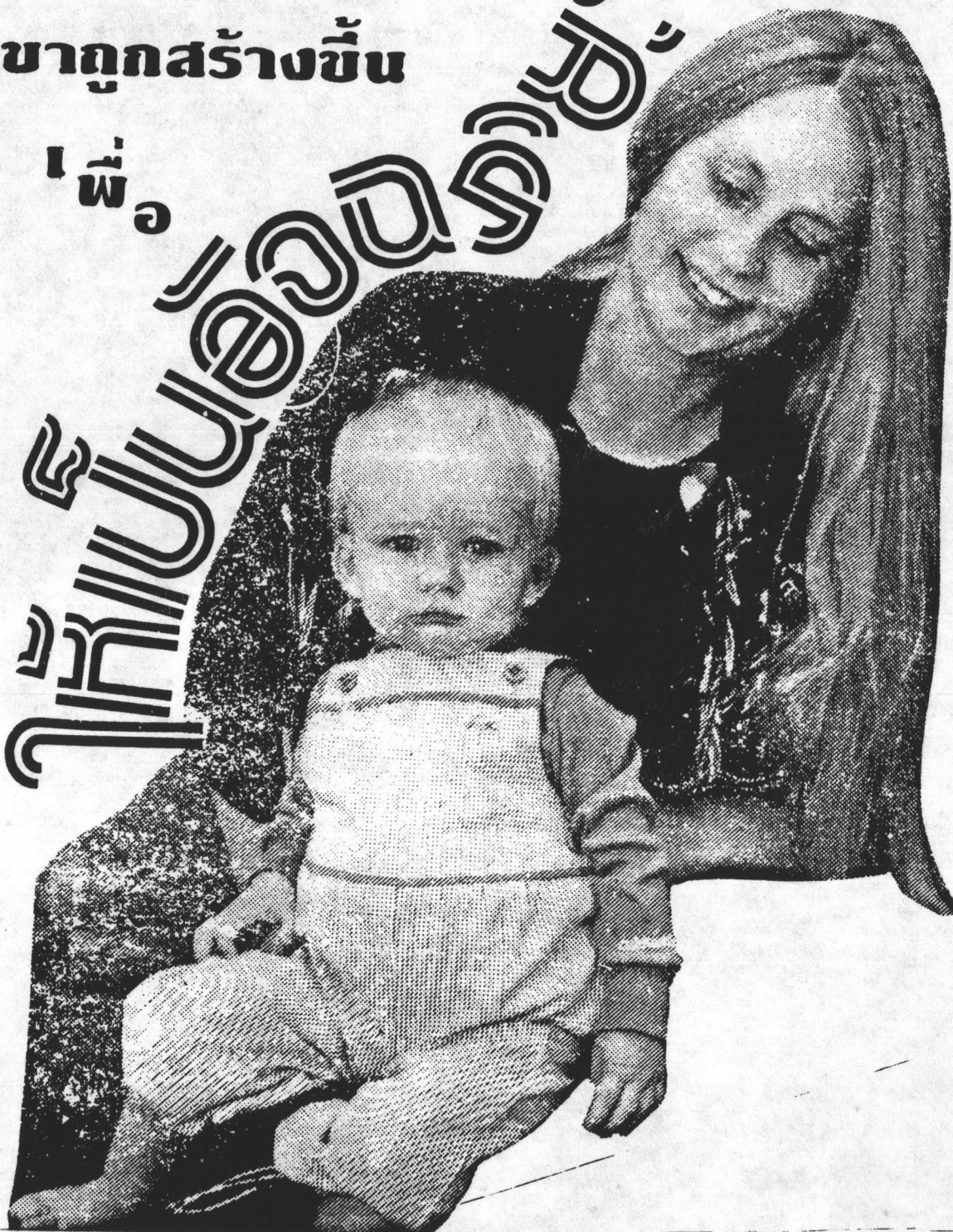
---

²⁵ "Superkids? - A sperm bank for Nobellists," Time (10 March 1980): 37.

เขาถูกสร้างขึ้น

เพื่อ

ให้เป็นอัจฉริยะ

ภาพที่ 2. เด็กอัจฉริยะที่เกิดจากการผสมเทียม²⁶

²⁶วรากร วราธศพบติ, "เขาถูกสร้างขึ้นเพื่อให้เป็นอัจฉริยะ,"
วารสารวิทยาศาสตร์ มศว.มหาสารคาม, 1((2)กรกฎาคม-ธันวาคม, 2528)

: 34-35.

เจ้าของเชื้อพันธุ์เท่านั้นที่จะไม่เปิดเผยให้ทราบ²⁷

การมีบุตรที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ย่อมเป็นความภาคภูมิใจของบิดามารดา โดยธรรมชาติผู้ที่จะมีบุตรที่เป็นเช่นที่กล่าวมาแล้วได้ บิดามารดามักจะเป็นผู้ที่มีระดับสติปัญญาสูงจึงจะส่งผลให้มีบุตรเช่นนั้นได้ การผสมเทียมก็ได้อาศัยหลักการเดียวกันนี้ เพียงแต่ผู้ที่เป็นเจ้าของเชื้อพันธุ์กับผู้รับเชื้อพันธุ์มิใช่สามีภริยากันและการก่อกำเนิดเด็กขึ้นมาาก็มิได้มีเจตนาที่จะให้ผู้เป็นเจ้าของเชื้อพันธุ์และเด็กมีความสัมพันธ์กันแต่อย่างใด เพราะเป็นความปรารถนาของผู้รับการผสมเทียมเพียงฝ่ายเดียว ที่ต้องการจะได้เด็กที่เป็นอัจฉริยะ

ในด้านกฎหมายการที่เด็กเกิดมามีสติปัญญาแตกต่างกัน ก็มีได้ทำให้สภาพบุคคลของเด็กเหล่านั้นแตกต่างกันแต่อย่างใด สิ่งที่จะแตกต่างจากกันบ้างก็คือความสามารถ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้บุคคลผู้ซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถต้องจัดให้อยู่ในความอนุบาล ตามมาตรา 30 แห่ง บพพ. ฉบับปัจจุบัน หากเด็กที่เกิดจากการผสมเทียมเป็นบุคคลวิกลจริต ก็สมควรให้บิดามารดาร้องขอต่อศาลให้ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถได้

6. ทำหมันแล้ว

คู่สมรสบางคู่พอใจกับจำนวนบุตรที่มีอยู่แล้วจึงได้ทำหมัน ต่อมามีความต้องการที่จะมีบุตรเพิ่มขึ้น เนื่องจากเหตุจำเป็นจำเป็นที่สมควรเช่นบุตรที่มีอยู่แล้วนั้นเสียชีวิตหรือโตหมดแล้วอยากจะมีเด็กเล็ก ๆ เพื่อมิให้บ้านเงียบเหงาหรือฐานะดีขึ้นมากปรารถนาจะมีบุตรเพิ่มขึ้นเพื่อรับมรดก จึงได้ใช้วิธีการผสมเทียมเพื่อทำให้เกิดบุตรขึ้น ซึ่งการผสมเทียมมีอยู่ด้วยกันหลายวิธี การจะ

---

²⁷ วรากร วราวัศวัตติ, "เขาถูกสร้างขึ้นเพื่อให้เป็นอัจฉริยะ,"
วารสารวิทยาศาสตร์ มศว.มหาสารคาม, 1((2)กรกฎาคม-ธันวาคม, 2528)
: 34-35.

ใช้วิธีใดก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละบุคคล

จำนวนบุตรไม่มีกฎหมายจำกัดไว้ แต่เป็นนโยบายของรัฐที่ส่งเสริมให้มีการวางแผนครอบครัว เพื่อให้ได้ประชากรที่ดีและมีคุณภาพ มีจำนวนพอเหมาะกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ²⁸ แต่ในเรื่งนโยบายของรัฐนี้ก็อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ เช่น นโยบายของสิงคโปร์ที่ควบคุมให้แต่ละครอบครัวมีบุตรไม่เกิน 2 คน แต่ในที่สุดปรากฏว่ามีคนเกิดน้อยไม่ทันต่อความจำเป็นของรัฐ ปัจจุบันจึงรณรงค์ให้มีบุตรเพิ่มขึ้น

7. คนโสด

สำหรับคนโสด แต่เดิมหากต้องการจะมีบุตรจะต้องใช้วิธีการขอบุตรของผู้อื่นมาเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม แต่เมื่อมีวิธีการผสมเทียมเกิดขึ้น จึงทำให้มีโอกาสที่จะมีบุตรของตัวเองได้ โดยไม่ต้องมีความผูกพันกับบุคคลอื่น ซึ่งดีกว่าการรับบุตรบุญธรรม เพราะอาจจะใช้วิธีการที่จะได้บุตรที่เป็นสาลิहितของตนได้ การผสมเทียมก็อาจจะทำด้วยตนเองหรือให้แพทย์ทำ²⁹ ส่วนแพทย์จะทำให้หรือไม่ก็เป็นสิทธิของแพทย์แต่ละคน ที่เห็นสมควรว่าจะทำให้หรือไม่ เคยมีการถกเถียงกันว่าระหว่างคนโสดกับฝ่ายสมควรทำให้ใครดีกว่ากัน บางความเห็นก็ว่าคนโสดดีกว่า บางความเห็นก็ว่าฝ่ายดีกว่าซึ่งเกณฑ์การวัดว่าใครดีกว่าใครนี้ไม่มีใครที่จะสามารถกำหนดได้ เพราะในความเป็นจริงแล้วเป็นเรื่องที่ไม่อาจ

---

²⁸รศ.นพ.อารี สมบูรณ์สุข, " บทนำเรื่องการวางแผนครอบครัว" ใน นรีเวชวิทยา, สุขิต เผ่าสวัสดิ์ และคนอื่นๆ บรรณาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 228.

²⁹Walter Wadlington and others. Law and Medicine: Case and Materials (New York: The Foundation Press, inc., 1980), pp. 799-802.

จะบอกได้ เนื่องจากเป็นเรื่องของอนาคตที่ไม่มีผู้ใดที่จะคาดการณ์ได้ เว้นแต่เมื่อเหตุการณ์นั้นได้มาถึงแล้ว³⁰

ตามความเห็นและในทางปฏิบัติของ ดร.โรนัลด์ อีริคสัน แพทย์ชาวอเมริกัน ผู้ค้นพบวิธีแยกเชื้อพันธุฯ ทำให้คู่สมรสสามารถเลือกเพศบุตรได้ตามที่ต้องการ แต่จะไม่ให้บริการนี้สำหรับสตรีโสด³¹

ในทรศนะของ ศ.นพ.เอนก อารีพรรค แพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสูติ-นรีเวชศาสตร์ กล่าวว่าสำหรับท่านจะไม่ปฏิบัติการผสมเทียมให้กับคนโสด เพราะเด็กจะเกิดมาในสภาพครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ และสภาพสังคมไทยในขณะนี้ยังยอมรับไม่ได้ เด็กที่เกิดมาก็จะมีมด้อย เมื่อคำนึงถึงประโยชน์ของเด็กแล้วจึง ไม่สมควรปฏิบัติการผสมเทียมให้คนโสด³²

อาจจะมีความเสี่ยงของการขอรับการผสมเทียมมากกว่านี้ แต่ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใด การผสมเทียมที่จะกระทำด้วยตนเองได้ เช่นกรรมวิธีการฉีดเชื้อพันธุฯ เข้าไปในช่องคลอดเหมือนการร่วมเพศตามธรรมชาติแล้วให้ตัวเชื้อพันธุฯ ว่ายขึ้นไปเอง แต่โดยทั่วไปแล้วการปฏิบัติการผสมเทียมต้องอาศัยปฏิบัติการของแพทย์ แพทย์เป็นผู้ตัดสินใจว่าจะสมควรทำให้หรือไม่และไม่ว่าแพทย์และผู้รับการผสมเทียมจะตัดสินใจทำโดยมีเหตุผลสมควรหรือไม่ก็ตาม หากทุกฝ่ายให้ความยินยอมแล้วไม่มีข้อห้ามใดๆ ในกฎหมายไทยที่ห้ามมิให้มีการผสมเทียมเลย

³⁰Walter Wadlington, "Artificial Conception : The Challenge for Family Law," Virginia Law Review 69(April 1983): 471.

³¹ฉันทราภรณ์, "สัมภาษณ์ ดร.โรนัลด์ อีริคสัน: มากำหนดเพศลูกกันเถอะ," แม่และเด็ก 10((181) กุมภาพันธ์-มีนาคม, 2530): 83.

³²สัมภาษณ์ ศ.นพ.เอนก อารีพรรค, ภาควิชาสูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 24 เมษายน 2530.

ถ้าจะเปรียบเทียบการผสมเทียมของคนโสดกับการขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว ในทางปฏิบัติผู้มีอำนาจอนุญาตให้รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมก็ยังคงคำนึงถึงประโยชน์สุขของเด็กและมักจะหาครอบครัวที่อบอุ่นให้แก่เด็ก มิใช่พิจารณาเพื่อความอบอุ่นของผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม คนโสดที่ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมจะไม่ได้รับอนุญาต เนื่องจากโดยสภาพครอบครัวแล้ว ผู้ขอต้องการจะขอเด็กไปเพื่อความสุขของตนเองมากกว่าประโยชน์สุขของเด็ก ถึงจะมีการโต้แย้งคัดค้านว่ากฎหมายไม่ห้าม แต่ถ้าพิจารณาตามเหมาะสมแล้ว จะเห็นได้ว่าการที่คนโสดขอรับเด็กไปเป็นบุตรบุญธรรม ก็เพราะต้องการให้เด็กเป็นเพื่อนแก้เหงาให้แก่ตัวผู้ขอรับ สำหรับเด็กจะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ใช่ครอบครัวที่สมบูรณ์ ทำให้พัฒนาการของเด็กอาจจะไม่ดีเท่ากับการที่เด็กอยู่กับครอบครัวที่มีทั้งบิดามารดาบุญธรรม ดังนั้นจึงไม่เป็นการสมควรที่จะอนุญาตให้คนโสดรับบุตรบุญธรรม ในทางองเดียวกันการผสมเทียมในคนโสดจึงไม่เป็นการสมควร

การผสมเทียมเป็นเรื่องที่จะต้องมีการก้าวหน้าต่อไป

แม้คนทั่วไปจะเห็นว่าการผสมเทียมในมนุษย์เป็นเรื่องที่แปลก และไม่ถึงเห็นความจำเป็นของการผสมเทียมในมนุษย์ ทั้งยังมีเหตุผลว่าอัตราประชากรของโลกในปัจจุบันมีสูงมาก จนเกิดปัญหาต่อการดำรงชีพแล้วควรที่จะสนใจส่งเสริมและค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องการคุมกำเนิด แต่กลับศึกษาค้นคว้าเรื่อง การผสมเทียม ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้มีการเกิดมากยิ่งขึ้น การผสมเทียมซึ่งเป็นการแก้ไขความเป็นหมันนี้ แม้เป็นการกระทำที่สวนทางกับนโยบายทั่วไปที่รณรงค์ส่งเสริมให้คนทาหมันเพื่อการคุมกำเนิด นับได้ว่าเป็นเรื่องสวนทางกันในทางความคิดและการหาเหตุผลสนับสนุน แต่มีอาจจะลบล้างเหตุผลของธรรมชาติได้ トラบาดีที่มนุษย์ยังมีสัญชาตญาณแห่งการสืบพันธุ์ トラบาดีนั้นความปรารถนาที่จะมีบุตรจะยังเป็นความต้องการที่สำคัญยิ่งตามธรรมชาติของมนุษย์ ที่ควรจะได้รับการยอมรับนับถือ

ขณะที่มนุษย์จำนวนมากไม่ปรารถนาจะมีบุตร แต่สัญชาตญาณยังทำให้มนุษย์มีบุตรกันจนกระทั่งโลกมีประชากรถึง 4,942 ล้านคน ตามสถิติของปี พ.ศ. 2529 ³³ ฉะนั้นสำหรับผู้ที่ปรารถนาจะมีบุตรแต่ไม่สามารถจะมีได้เนื่องจากมีความบกพร่องทางสรีระของตนหรือของคู่สมรสแล้ว ความกดดันที่จะมีบุตรย่อมมีอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจพร้อม ย่อมยินดีที่จะสละทุนทรัพย์มากมายเพื่อให้ตนเองมีบุตรสมความปรารถนา แม้ที่สุดไม่สามารถแก้ไขได้ก็รับบุตรผู้อื่นมาเป็นบุตรบุญธรรม เป็นหนทางชดเชยความ

---

³³สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แปลและเรียบเรียงจาก 1986 World Population Data Sheet. Washington, D.C.: The Population Reference Bureau, Inc., 1986.

บกพร่องของตนเอง กฎหมายยอมรับรองความปรารถนาของมนุษย์ที่จะมีบุตร
แม้มีเอง ไม่ได้ก็ให้รับบุตรผู้อื่นมาเป็นบุตรบุญธรรมของตนได้ ทั้งนี้ปรากฏว่ามี
กฎหมายบังคับในเรื่องนี้อยู่ในทุกระบบกฎหมายดังกล่าวมาแล้ว

ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านประชากรศาสตร์ได้ให้ความเห็น
เกี่ยวกับเรื่องของการผสมเทียมว่า ถ้ามองความต้องการทางด้านจำนวน
ประชากร การผสมเทียมเป็นเรื่องที่ไม่จำเป็น เพราะจำนวนประชากรมีมาก
เกินพอกับความต้องการของสังคมแล้ว แต่ถ้ามองการผสมเทียมกับการควบคุม
อัตราการเพิ่มของประชากร การผสมเทียมมีผลกระทบทางด้านการเพิ่มอัตรา
การเกิดของประชากรน้อยมาก หากบางคนมีความจำเป็นและต้องการมีบุตร
ก็ควรใช้วิธีการผสมเทียมได้ เพราะเป็นเรื่องของสิทธิมนุษยชนและเป็นการ
เอาชนะธรรมชาติ นอกจากนี้การที่มนุษย์คิดค้นสิ่งต่างๆอยู่ตลอดเวลา ก็เพื่อจะ
เอาชนะธรรมชาติ เมื่อคิดค้นสำเร็จและมีการนำมาใช้ก็ไม่ควรปฏิเสธผลงาน
ที่เป็นประโยชน์สามารถแก้ปัญหาให้แก่ผู้ที่มีปัญหาได้³⁴

ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว ได้ให้ความเห็น
เกี่ยวกับการผสมเทียมว่า ถ้าเป็นเรื่องที่จำเป็นและมีเหตุผลในทางการแพทย์
และอยู่ในวิสัยที่แพทย์จะให้ความช่วยเหลือได้ก็ควรจะผสมเทียมให้ เพราะเป็น
บริการทางการแพทย์ ซึ่งผู้มีความจำเป็นนั้นต้องสมัครใจที่จะรับบริการด้วย
ในทางปฏิบัติ โดยมากผู้ที่มีปัญหาและต้องแก้ไขปัญหาด้วยการผสมเทียมมักเลิก
ไปเอง หากต้องปฏิบัติการหลายครั้งกว่าจะประสบความสำเร็จได้ในคู่สมรส
แต่ละคู่ สาเหตุอีกประการหนึ่งคือการต้องมารับการปฏิบัติผสมเทียมพร้อมกัน
ทั้งสามีภรรยาซึ่งเป็นเรื่องที่ยากลำบากสำหรับคู่สมรสบางคู่ที่ต้องเสียเวลาแล้วยัง

---

³⁴ สัมภาษณ์ รศ.ดร.พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, ผู้อำนวยการสถาบัน
ประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 1 เมษายน 2530.

ไม่แน่นอนว่าจะสำเร็จหรือไม่จึงเกิดความท้อใจไม่มารับบริการอีก ทางด้านกฎหมาย กฎหมายย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามสังคม เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็ต้องมีกฎหมายเกิดตามมาเพื่อแก้ปัญหาให้กับสังคม เรื่องของการผสมเทียมก็เช่นเดียวกันควรรอให้มีปัญหาเกิดขึ้นก่อนแล้วจึงมีการบัญญัติกฎหมายตามมาในภายหลัง เช่นเดียวกับในต่างประเทศมีปัญหาเกิดขึ้นก่อน มีการฟ้องร้องกันขึ้นแล้วจึงมีกฎหมายมาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น³⁵

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านกฎหมายกับการผสมเทียม ท่านผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเห็นที่คล้ายกันว่าควรจะรอให้มีปัญหาเกิดขึ้นก่อน แล้วจึงมีกฎหมายออกมารองรับปัญหานั้น และวิทยาการด้านการผสมเทียมมีความก้าวหน้าอย่างมากมีความแปลกใหม่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา การจะออกกฎหมายมาดักปัญหาคงเป็นการยากเพราะยังไม่ทราบว่าทิศทางของวิทยาการจะออกมาในรูปแบบใด ส่วนการศึกษาเตรียมไว้เพื่อให้เห็นปัญหาและแนวโน้มของปัญหานั้น เป็นเรื่องที่น่าสนใจและควรกระทำได้ในขณะนี้ เพราะอย่างน้อยก็มีการผสมเทียมบางรูปแบบเกิดขึ้นแล้วในประเทศไทย³⁶

ตามรายงานของ R. POSNER ในเรื่อง Economic Analysis of Law บทที่ว่าด้วยกรณีการทำให้การซื้อขายเด็กเป็นไปโดยถูกกฎหมายนั้นในสหรัฐเกิดการขาดแคลนเด็กสำหรับที่จะรับเป็นบุตรบุญธรรม เพราะมีคู่สมรสที่เป็นหมันอยู่ถึงร้อยละสิบ และผลจากการมีกฎหมายควบคุมทำให้ผู้ต้องการรับบุตร

³⁵ สัมภาษณ์ รศ.นพ.อารี สมบูรณ์สุข, หัวหน้าหน่วยวางแผนครอบครัว จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนายสมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย, 1 เมษายน 2530.

³⁶ สัมภาษณ์ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, ศ.นพ. หัวหน้าหน่วยวัดกัญยานมหาวิทยาลัยมหิดล, 7 เมษายน 2530.

บุญธรรมต้องรอนานมาก เมื่ออุปสงค์กับอุปทานต่างกันมากราคาราคาในตลาดมืด (Black market) สำหรับการได้เด็กหนึ่งคนเป็นบุตรบุญธรรมจึงอาจถึง 25,000 เหรียญสหรัฐ เพียงแค่จ่ายค่าบวการให้คนกลางสำหรับการจัดให้มีการรับบุตรบุญธรรมอย่างถูกต้องตามกฎหมายรายหนึ่งยังเป็นเงินสูงถึง 5,000 เหรียญ เช่น ในคดี Doe v. Attorney General มลรัฐมิชิแกน เมื่อปี พ.ศ. 2524 ถ้าเป็นเงินจ่ายกันโดยปราศจากการรู้เห็นของกฎหมายจะสูงกว่านี้

การจัดการเด็กเพื่อการรับบุตรบุญธรรมได้กลายเป็นธุรกิจที่สำคัญ จนกลายเป็นธุรกิจระหว่างประเทศ ดังจะเห็นได้จากการที่ประเทศไทยต้องตราพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 ออกมา ทั้งที่มีบทบัญญัติเรื่องนี้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 อยู่แล้ว ทั้งนี้ก็เพื่อคุ้มครองการส่งเด็กไทยออกไปเป็นบุตรบุญธรรมในต่างประเทศ และเท่าที่ปรากฏความจริง ในการพิจารณาของคณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม เพื่ออนุญาตให้ชาวต่างประเทศรับเด็กไทยเป็นบุตรบุญธรรม ในประวัติส่วนใหญ่ของชาวต่างประเทศที่มาขอรับเด็กไทยเป็นบุตรบุญธรรม มักจะไม่สามารถมีบุตรของตนเองได้ แม้ได้พยายามหาทางแก้ไขทางแพทย์มาแล้วเป็นเวลานาน จนหมดหวังจึงมาขอรับบุตรบุญธรรม³⁷

ในเมื่อผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถมีบุตรของตนเองได้ ยังปรารถนาจะรับบุตรของผู้อื่นเป็นบุตรบุญธรรมกันมากมาย ฉะนั้นถ้าวิทยาศาสตร์การแพทย์สามารถแก้ปัญหาขัดข้องของคู่สมรส โดยทำให้มีบุตรของตนเองหรืออย่างน้อยเกิดบุตรที่เป็นบุตรแท้ๆ ของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ คุณค่าแห่งความเป็นบุตรของบิดามารดาย่อมสูงกว่าบุตรบุญธรรม ดังนั้นการผสมเทียมจึงจะกลายเป็น

---

³⁷สัมภาษณ์ ดร.สันทนต์ สะติวณิช, ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศในคณะกรรมการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม, 9 กุมภาพันธ์ 2530.

มาตรการสำคัญสำหรับแก้ปัญหาสังคม ในเรื่องความต้องการบุตรไว้สืบเชื้อสาย
อย่างไม่มีข้อสงสัย

กรณีที่วิทยาศาสตร์การแพทย์สามารถช่วยขจัดปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้
กฎหมายก็ควรจะไปควบคุม และคุ้มครองมาตรการผสมเทียมให้อยู่ในกรอบที่
เหมาะสมแก่ความเป็นไปในสังคม อย่างน้อยที่สุดก็ให้มีทางออกและทางแก้ไข
หากเกิดปัญหาใดๆ เกี่ยวกับเรื่องนี้ขึ้น เด็กที่เกิดจากการผสมเทียมมีแนวโน้มที่
จะก่อปัญหายิ่งกว่าบุตรบุญธรรม เพราะบุตรบุญธรรมยังมีบิดามารดา หรือผู้
ปกครองรองรับอยู่ หากผู้รับบุตรบุญธรรมเลิกรับบุตรบุญธรรมนั้น เนื่องจากบุตร
บุญธรรมยังไม่ขาดไปจากความสัมพันธ์กับบิดามารดาตามธรรมชาติ ตามมาตรา
1598/28 แห่ง พพ.ฉบับปัจจุบัน แต่เด็กที่เกิดจากการผสมเทียมอาจตกอยู่ใน
สถานะมิใช่บุตรของบิดามารดาตั้งแต่วินาทีแรกเกิด ทั้งนี้เพราะข้อสันนิษฐานของ
กฎหมายล้าแล้วแต่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเกิดของมนุษย์ด้วยวิธีธรรมชาติ ส่วน
การผสมเทียมยังไม่ได้มีกฎหมายบังคับ

ข้อเปรียบเทียบทางด้านกฎหมายระหว่างการรับบุตรบุญธรรม
กับการมีบุตรด้วยวิธีการผสมเทียม

1. เรื่องความสัมพันธ์

การรับบุตรบุญธรรมมีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจนถึงเรื่องสิทธิหน้าที่ระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมและผู้จะเป็นบุตรบุญธรรม รวมทั้งระหว่างผู้จะเป็นบุตรบุญธรรมกับบิดามารดาผู้ให้กำเนิด ซึ่งแสดงว่ากฎหมายยอมให้บุคคลอื่นรับเด็กที่มีใช้บุตรของตนเป็นบุตรได้ โดยกฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์การควบคุมและคุ้มครองไว้อย่างระมัดระวัง

ส่วนการผสมเทียมยังมิได้มีกฎหมายใดบัญญัติไว้ว่า จะควบคุมและคุ้มครองผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างไร มีแต่เพียงบทบัญญัติกฎหมายที่มีอยู่แล้วซึ่งหากนำมาปรับใช้ก็คงจะมีช่องว่างที่กฎหมายคุมไม่ถึง ความสัมพันธ์ตามกฎหมายที่มีอยู่ในบางกรณีก็ไม่ต้องด้วยเจตนารมณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ขอรับการผสมเทียมไม่ต้องการมีความสัมพันธ์กับผู้บริจาคเชื้อพันธุ์ แต่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์โดยข้อสันนิษฐานของกฎหมายหรือบางกรณีต่างฝ่ายต่างอ้างความรับผิดชอบ แต่ก็ไม่สามารถที่จะบรรลุจุดประสงค์ได้ เพราะไม่มีกฎหมายที่จะบังคับการให้เป็นไปตามนั้น

ความแตกต่างระหว่างการรับบุตรบุญธรรม กับการผสมเทียมอยู่ตรงที่ความสัมพันธ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการรับบุตรบุญธรรม มีการกำหนดไว้อย่างแจ่มชัด ทุกฝ่ายได้รับรู้สิทธิและหน้าที่ของตนเองว่ามีอยู่อย่างไรภายในขอบเขตเพียงใด แต่เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องในการผสมเทียมทั้งผู้ขอรับการผสมเทียม ผู้บริจาคเชื้อพันธุ์ เด็กที่เกิดมาตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องคนอื่น ๆ ไม่อาจจะทราบได้ว่าบทบาทของเขาเหล่านั้นจะมีผลอย่างไร นอกเหนือไปจากบทบัญญัติกฎหมายที่มีอยู่แล้ว ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นไปตามหลักการเกิดตามธรรมชาติ หรือจนกว่าจะได้มีคำพิพากษาเป็นเรื่องๆ ไป ซึ่งสร้างความไม่มั่นใจให้แก่บุคคลเหล่านั้น

2. การเก็บความลับ

กฎหมายเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มิได้บัญญัติว่าต้องเก็บเรื่องการรับบุตรบุญธรรมเป็นความลับ แต่กลับเป็นตรงข้ามคือไม่เก็บเป็นความลับ กฎหมายถือว่าการเป็นบุตรบุญธรรม ทำให้บิดามารดาโดยกำเนิดหมดอำนาจปกครองเด็กไปชั่วระยะเวลาหนึ่งแต่มิใช่เป็นการเด็ดขาดตลอดไป และการเป็นบุตรบุญธรรมมิใช่เรื่องที่จะต้องปกปิด เพราะเด็กยังมีสิทธิหน้าที่ต่อครอบครัวที่ตนได้กำเนิดมาอยู่ เพียงแต่มีสิทธิและหน้าที่เพิ่มขึ้น ในฐานะเป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่นอีกฐานะหนึ่งเท่านั้น

การผสมเทียม แม้กฎหมายจะมีได้บัญญัติไว้ แต่ในทางปฏิบัติแพทย์ผู้ทำการผสมเทียมจะไม่เปิดเผยความลับของผู้เกี่ยวข้องซึ่งตนทราบมา เนื่องจาก การประกอบวิชาชีพ เว้นแต่เมื่อศาลสั่งหรือ ด้วยความยินยอมของผู้เกี่ยวข้องที่มีสิทธิอนุญาต หรือเมื่อต้องปฏิบัติตามหน้าที่ ตามข้อบังคับแพทยสภา ว่าด้วยการรักษามรรยาทแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ.2516 หมวด 3 ข้อ 9 สำหรับผู้ขอรับการผสมเทียมจะเก็บเป็นความลับ เพราะไม่ต้องการให้บุคคลอื่นได้ทราบ โดยเฉพาะเด็ก ทั้งนี้เพื่อความสงบสุขของครอบครัว สำหรับความจำเป็นในเรื่องของการเก็บความลับเกี่ยวกับการผสมเทียมนั้นมี บางคนเห็นว่าไม่จำเป็นต้องเก็บเป็นเรื่องลับเพราะไม่ได้เกิดประโยชน์อันใด แต่กลับสร้างความอึดอัดใจให้กับผู้ที่เก็บความลับเสียอีก ควรจะทำให้การผสมเทียมเป็นเรื่องธรรมดาทั่วไปดีกว่าทำให้เห็นว่าเป็นเรื่องที่แปลกหรือผิดปกติ แต่ในทางปฏิบัติส่วนใหญ่ยังคงเก็บรักษาเป็นความลับอยู่โดยจะให้เปิดเผยความจริงได้อย่างจำกัดเท่านั้น

ความแตกต่างกันของเรื่องความลับในกรณีนี้ก็คือ การรับบุตรบุญธรรมไม่ได้กำหนดให้เป็นความลับไว้ในกฎหมายโดยตรง ส่วนการผสมเทียมไม่มีกำหนดไว้เลย แต่ถือปฏิบัติกันมาว่าต้องเก็บเป็นความลับ

3. เงื่อนไข

การรับบุตรบุญธรรมตามกฎหมายกำหนดไว้ว่า ผู้รับบุตรบุญธรรมต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปี และต้องมีอายุแก่กว่าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมอย่างน้อย สิบห้าปี ตามมาตรา 1598/19 แห่ง บพพ.ฉบับปัจจุบัน แต่ไม่มีเงื่อนไขเรื่องอายุสำหรับการพสมเทียม นอกจากพิจารณาว่า เชื้อพันธุ์หรือไข่ของผู้อยู่ในวัยหนึ่ง อาจไม่เหมาะแก่การพสมเทียมได้

แม้จะเป็นญาติทางสาโลหิตก็รับเป็นบุตรบุญธรรมได้ เพราะไม่มีข้อห้ามตามกฎหมาย และการรับบุตรบุญธรรมนี้ มีผลเพียงเปลี่ยนแปลงสิทธิและหน้าที่รวมทั้งความเป็นอยู่ของเด็ก จากการมีสิทธิและหน้าที่ระหว่างเด็กกับบิดามารดาโดยกำเนิด ไปผูกพันกับผู้รับบุตรบุญธรรม ส่วนความสัมพันธ์ทางสาโลหิตยังคงเป็นไปตามธรรมชาติเช่นเดิมไม่มีสิ่งใดผิดแผกไป

ส่วนการพสมเทียมนั้น เนื่องจากไม่มีกฎหมายห้ามการพสมเทียมด้วยเชื้อพันธุ์ของญาติสาโลหิตโดยตรงขึ้นไปหรือลงมา หรือเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา จะรับหรือจะให้เชื้อพันธุ์กันก็ย่อมจะกระทำได้ ไม่มีข้อห้ามเหมือนเงื่อนไขแห่งการสมรสตามมาตรา 1450 แห่ง บพพ.ฉบับปัจจุบัน แต่โดยที่การพสมเทียมย่อมมีผลทางพันธุกรรมเช่นเดียวกับการสืบพันธุ์ตามธรรมชาติ ดังนั้นจึงควรมีการห้ามในเรื่องการใช้เชื้อพันธุ์และไข่ของญาติร่วมสาโลหิตโดยตรงในการพสมเทียมด้วย เหตุที่ควรห้ามเช่นนั้นเพราะการพสมเทียมแม้ไม่มีกฎหมายบังคับโดยตรง แต่ก็ควรคำนึงถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ควบคุมพันธุชาติของมนุษย์ไว้ด้วย และต้องควบคุมให้ต่างจากการรับบุตรบุญธรรม โดยควรจะต้องมีข้อจำกัดมากกว่าการรับบุตรบุญธรรมในเรื่องความเป็นญาติระหว่างเจ้าของไข่และผู้บริจาคเชื้อพันธุ์อย่างเคร่งครัดด้วย

4. ความยินยอม

ผู้ที่รับบุตรบุญธรรมหรือผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม ถ้ามีคู่สมรสอยู่ต้องได้รับความยินยอมของคู่สมรสนั้นก่อน หรือในกรณีที่ผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปี ผู้นั้นต้องให้ความยินยอมด้วย ตามมาตรา 1598/25 และ

มาตรา 1598/20 แห่ง บพพ.ฉบับปัจจุบัน การที่ต้องได้รับความยินยอมจาก คู่สมรสก่อน เพราะว่ากฎหมายกำหนดให้มีสิทธิและหน้าที่ระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมอย่างเดียวกับบิดามารดากับบุตรชอบด้วยกฎหมายเว้นแต่ สิทธิบางประการ เช่น ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่มีสิทธิรับมรดกของบุตรบุญธรรม ตาม มาตรา 1598/29 เมื่อเป็นดังนี้คนที่มิตินิสัมพันธ์ต่อกันต้องกระทำด้วยใจสมัคร เพราะผลทางด้านกฎหมายย่อมตามมาอีก เช่น ในเรื่องของการรับมรดก และ เรื่องสิทธิในทรัพย์สินต่างๆ

เจตนารมณ์ของกฎหมาย ในส่วนที่เกี่ยวกับความยินยอมในกฎหมาย ครอบครัวนี้มียิ่งกว่าในเรื่องนิติกรรมทั่วไป คือถือว่าความยินยอมในการสมรส เป็นการแสดงเจตนาเข้ารับภาระหน้าที่ อันจะเกิดจากผลธรรมดาของการสมรส ด้วยเหตุนี้บิดามารดาจึงมีภาระหน้าที่ต้องอุปการะ เลี้ยงดูบุตรของตน โดยนัย เดียวกัน ผู้ให้ความยินยอมแก่การผสมเทียมจึงต้องถือว่าเป็นผู้มีหน้าที่ต้องให้ ความอุปการะ เลี้ยงดูเด็กที่เกิดจากการผสมเทียมนั้น

แม้ว่าการผสมเทียมยัง ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ แต่ในทาง ปฏิบัติแพทย์จะให้คู่สมรส ทาหนังสือสัญญาให้ความยินยอมในการผสมเทียม³⁸ ไว้เป็นหลักฐานก่อนทำการผสมเทียม ทั้งนี้เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในเรื่อง ความเป็นบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อเด็กที่เกิดมาจะได้มีผู้อุปการะ และการผสมเทียมเป็นผลให้ผู้ที่ปรารถนาให้เด็กกำเนิด ต้องรับผิดชอบต่อเด็กที่ เกิดมาด้วยแม้บางครั้งจะนับกันทางสาโลहितไม่ได้ก็ตาม

ความเหมือนกันของทั้งสองกรณีตรงที่ผู้มีคู่สมรสต้องได้รับความยินยอม จากคู่สมรสเสียก่อน เนื่องจากเด็กที่รับหรือที่ต้องการให้เกิดนั้นจะมีสิทธิหน้าที่ต่อ ผู้รับบุตรบุญธรรมหรือต่อผู้ที่ปรารถนาให้เกิดแต่มีจุดที่แตกต่างกันตรงความยินยอม ของเด็ก การรับบุตรบุญธรรมหากเด็กอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปีต้องได้รับความ

³⁸ หมายเหตุ เทพพิสัย, "การผสมพันธุ์เทียม." หน้า 86.

ยินยอมจากเด็กด้วย ส่วนการผสมเทียมเด็กไม่มีทางที่จะปฏิเสธว่าไม่ยอมเกิด
เป็นบุตรคนนั้นคนนี้ได้ เพราะเด็กต้องเกิดมาตามความต้องการของคนอื่น

5. การจดทะเบียน

การรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์เมื่อได้มีการจดทะเบียน ตามมาตรา
1598/27 แห่ง พพ.ฉบับปัจจุบัน การจดทะเบียนมีขึ้นเพื่อจัดแจ้งเป็นหลักฐาน
ในเอกสารมหาชนว่าได้มีการรับบุตรบุญธรรมจริง ซึ่งเอกสารดังกล่าวมีขึ้นเพื่อ
แสดงให้คนทั่วไปรู้ว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องมีสิทธิและหน้าที่ต่างๆ ตามกฎหมายต่อกัน
หรือไม่ เพราะผู้รับบุตรบุญธรรมและผู้เป็นบุตรบุญธรรมอาจจะไม่มีความสัมพันธ์
ใดๆ ต่อกันมาก่อนเลยไม่ว่าโดยทางสาโลหิตหรือความรู้จักมักคุ้น หรืออาจจะมี
ความสัมพันธ์กันทางสาโลหิต กล่าวถึงความเป็นญาติอาจจะอยู่ในลำดับที่ห่างกัน
แต่การเป็นบุตรบุญธรรมทำให้ใกล้ชิดกันและมีสิทธิหน้าที่ระหว่างกันขึ้นมา โดยผล
ของกฎหมาย

การผสมเทียม ไม่มีข้อกำหนดว่าจะต้องจดทะเบียนในฐานะเด็กเกิด
จากการผสมเทียม แต่ต้องจดทะเบียนการเกิดโดยมีการจัดแจ้งชื่อมารดาและ
บิดา แม้ผู้มีใช้บิดามารดาตามธรรมชาติของเด็กถ้าได้จัดแจ้งชื่อว่าเป็นบิดา
มารดาในสูติบัตร ก็ถือว่าเป็นหลักฐานเบื้องต้นแสดงว่าผู้นั้นเป็นบิดามารดาของ
เด็ก เด็กเกิดจากการสมรสตามธรรมดาอาจมีการพิสูจน์ความเป็นบิดามารดา
ที่แท้จริงได้ แต่สำหรับกรณีเด็กเกิดจากการผสมเทียม ถ้ามีการให้ความยินยอม
แก่การผสมเทียม จะต้องถือว่าผู้ให้ความยินยอมได้ยอมรับเด็กเป็นบุตรชอบด้วย
กฎหมายของผู้ขอรับการผสมและผู้ให้ความยินยอมนั้นเพื่อให้ผู้ขอรับการผสมเทียม
และผู้ให้ความยินยอมมีหน้าที่รับผิดชอบต่อเด็กที่เกิดมา การจดทะเบียนรับบุตร
บุญธรรมนั้นกฎหมายยอมรับบังคับให้ทั้งสองฝ่ายมีสิทธิ และหน้าที่ระหว่างกันก็จริง
แต่ก็สามารถจดทะเบียนเลิกรับบุตรบุญธรรมได้ ส่วนการจดทะเบียนรับว่าเด็ก
เป็นบุตร ตามกฎหมายไม่สามารถจดทะเบียนเลิกรับบุตรได้

6. สถานะของเด็ก

บุตรบุญธรรม มีสิทธิอย่างเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรม แต่ไม่สูญเสียสิทธิและหน้าที่ในครอบครัวที่ได้กำเนิดมา เพียงแต่บิดามารดาโดยกำเนิดหมดอำนาจปกครอง นับแต่วันที่เด็กเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว ตามมาตรา 1598/28 แห่ง บพพ.ฉบับปัจจุบัน การที่กฎหมายยอมรับฐานะของบุตรบุญธรรมเช่นนั้น เพื่อให้ทั้งผู้รับและผู้เป็นบุตรบุญธรรมเกิดความรู้สึกที่ผูกพันกันเสมือนบิดามารดากับบุตร

การผสมเทียม ยัง ไม่มีกฎหมายบัญญัติฐานะที่แน่นอนของเด็ก เพียงแต่อาศัย ข้อเสนอพื้นฐานของกฎหมายที่มีอยู่แล้วมาใช้ เช่น ข้อเสนอพื้นฐานว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชายในระหว่างสมรส ตามมาตรา 1536 แห่ง บพพ.ฉบับปัจจุบัน แต่ในบางกรณีก็ไม่สามารถที่จะอาศัยกฎหมายที่มีอยู่มาเป็นข้ออ้างได้ เช่น การตั้งครรภ์ของหญิงภายหลังการสมรสสิ้นสุดลงเกิน 310 วัน แม้จะใช้เชื้อพันธุ์ของผู้ที่เคยเป็นสามีก็ตาม ฐานะของเด็กในกรณีนี้จึงเป็นเพียงบุตรชอบด้วยกฎหมายของมารดาฝ่ายเดียวมาตรา 1546 ส่วนบิดานั้นยังมีช่องว่างของกฎหมายอยู่อีกไม่น้อย

7. การรับมรดก

การรับบุตรบุญธรรมไม่ก่อให้เกิดสิทธิแก่ผู้รับบุตรบุญธรรมที่จะรับมรดกของบุตรบุญธรรมในฐานะทายาทโดยธรรมเพราะเหตุการรับบุตรบุญธรรมนั้น แต่บุตรบุญธรรมมีสิทธิรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ เพราะกฎหมายให้ถือว่าบุตรบุญธรรมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรม และให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา 1598/29 และมาตรา 1598/28 รวมทั้งมาตรา 1627 แห่ง บพพ.ฉบับปัจจุบัน

การผสมเทียมโดยข้อเสนอพื้นฐานของกฎหมายเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของคู่สมรส ดังนั้นเด็กที่เกิดมาจึงมีสิทธิรับมรดกของบิดามารดาตามกฎหมาย และบิดามารดาตามกฎหมายก็มีสิทธิรับมรดกของบุตรได้เช่นเดียวกัน ตามมาตรา

1629 แห่ง ปพพ.ฉบับปัจจุบัน สำหรับกรณีที่เข้าข้อสันนิษฐานของกฎหมาย แต่ ถ้าหากเกิดการปฏิเสธความเป็นบุตร และสามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าเด็กไม่ใช่บุตร ทั้งสองฝ่ายก็ไม่มี ความผูกพันกันตามกฎหมายสิทธิการรับมรดกไม่เกิดขึ้น จุดนี้เป็น ความแตกต่างจากการรับบุตรบุญธรรม ซึ่ง ไม่มีเรื่องของการพิสูจน์อื่นใดอีกหาก มีการจดทะเบียนแล้ว

8. การบอกเลิก

การเลิกรับบุตรบุญธรรม กฎหมายอนุญาตให้เลิกรับได้ถ้าบุตรบุญธรรม บรรลุนิติภาวะแล้ว เลิกโดยความตกลงกันระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตร บุญธรรมเมื่อใดก็ได้ แต่ถ้าบุตรบุญธรรมยังไม่บรรลุนิติภาวะ การเลิกรับบุตร บุญธรรมจะทำได้ ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของบิดามารดาหรือบิดาหรือมารดา แล้วแต่กรณีตามมาตรา 1598/31 แห่ง ปพพ.ฉบับปัจจุบัน

การพสมเทียม ตามข้อสันนิษฐานของกฎหมาย เด็กเป็นบุตรชอบด้วย กฎหมายของชายผู้เป็นสามีของมารดา หากชายไม่รับว่าเด็กเป็นบุตรชอบด้วย กฎหมายของตน ชายมีสิทธิฟ้องไม่รับเด็กเป็นบุตรได้ โดยอ้างตามที่กฎหมาย กำหนดให้อ้างได้ตามมาตรา 1539, 1540 แห่ง ปพพ.ฉบับปัจจุบัน แต่ถ้าชาย นั้นได้แจ้งการเกิดของเด็ก ในทะเบียนคนเกิดเองว่าเป็นบุตรของตนหรือจัดหรือ ยอมให้มีการแจ้งดังกล่าวแล้วจะมาฟ้องคดีไม่รับเด็กเป็นบุตรหาได้ไม่ ตาม มาตรา 1541 แห่ง ปพพ.ฉบับปัจจุบัน

ข้อเปรียบเทียบต่างๆ ที่กล่าวในแง่ของตัวบทกฎหมายเสมือนว่าการ รับบุตรบุญธรรมเป็นเรื่องที่ทำได้ง่าย แต่ตามความเป็นจริงในทางปฏิบัติมิใช่ จะรับบุตรบุญธรรมได้โดยง่าย แม้จะมีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมายแล้วยังมี รายละเอียดปลีกย่อยอีกมาก บางครั้งผู้ที่ เป็นปู่ย่าจะขอเด็กเป็นบุตรบุญธรรมยัง ต้องรอคอยการอนุญาต จากผู้มีอำนาจที่จะอนุญาตให้รับเป็นบุตรบุญธรรมได้ตาม พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ.2522 เป็นเวลานานกว่าจะได้

ทั้งนี้จากสาเหตุที่มีการรับบุตรบุญธรรมเพื่อแสวงประโยชน์ในทางมิชอบจึงจำเป็นต้องมีกฎหมายมาควบคุม มิให้มีการจัดการรับบุตรบุญธรรมในรูปของการค้าเด็ก มาตรการต่างๆจึงก่อความยุ่งยากแก่ผู้ที่มีเจตนาจะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม โดยสุจริตมากขึ้นกว่าเดิม นอกจากนี้การหาเด็กที่มีหน้าตาหรือสีผิวให้เข้ากับผู้ที่ จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมก็เป็นเรื่องที่ทำได้ยาก จึงทำให้คนที่มีบุตรยากสนใจ เรื่องของการผสมเทียมมากขึ้น

นียมต่างๆ ที่ใช้ในการวิจัย

1. ไข่ (ovum)

ไข่ หมายถึง ไข่ของมนุษย์เพศหญิง เป็นไข่ที่มีชีวิตและพร้อมที่จะถูกผสม โดยธรรมชาติ การตกไข่ (ovulation) จะตกจากรังไข่ข้างซ้าย หรือข้างขวาก็ได้เดือนละครั้ง ไข่ที่ตกจะมีชีวิตอยู่ได้ไม่เกินหนึ่งวัน หากเกินหนึ่งวันแล้วยังไม่ถูกผสมในบริเวณหลอดมดลูก ไข่ก็จะสลายตัวไป³⁹

2. เชื้อพันธุ์ (sperm)

เชื้อพันธุ์ หมายถึง เซลล์เชื้อพันธุ์ของมนุษย์เพศชาย เป็นเชื้อพันธุ์ที่มีชีวิตเคลื่อนไหวได้และสามารถเจาะเข้าไปในไข่เพื่อการผสมพันธุ์ได้

ลักษณะของเชื้อพันธุ์ปกติจะมีสามส่วนคือ ส่วนหัว ส่วนกลางและส่วนหาง หากเชื้อพันธุ์ใดพิการอาจทำให้มีบุตรยาก หรือในกรณีที่มีเชื้อพันธุ์น้อยกว่า 20 ล้านตัวใน 1 มล. ก็ถือว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้มีบุตรยากเช่นกัน⁴⁰

3. การผสมทางธรรมชาติ

การผสมทางธรรมชาติ หมายถึงการมีความสัมพันธ์ทางเพศมีการหลั่งเชื้อพันธุ์ เชื้อพันธุ์นั้นก็จะเดินทางจากช่องคลอดสู่ปากมดลูกและเข้าไปในมดลูกผ่านหลอดมดลูกเข้าไปผสมกับไข่ ถ้าผสมได้ก็จะเกิดการปฏิสนธิขึ้น

³⁹มศ.ปรีชา สุวรรณพินิจ, ชีววิทยา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 393.

⁴⁰เรื่องเดียวกัน, หน้า 391.

4. การปฏิสนธิ (Fertilization)

การปฏิสนธิ คือ การที่เชื้อพันธุ์ของชาย (sperm) กับไข่ (ovum) ของหญิงมารวมเป็นเซลล์เดียวกัน⁴¹

ช่วงเวลาหลังการปฏิสนธิถึงก่อนคลอดแบ่งออกได้เป็น 3 ระยะ⁴² คือ
ระยะที่หนึ่ง เป็นระยะของไข่ ในสัปดาห์แรกของการปฏิสนธิ

ระยะที่สอง เป็นระยะของตัวอ่อน (embryo) นับตั้งแต่สัปดาห์ที่สองถึงสัปดาห์ที่แปดของการปฏิสนธิ

ระยะที่สาม เป็นระยะของทารก (fetus) นับตั้งแต่สัปดาห์ที่สิบสองของการปฏิสนธิจนถึงคลอด

5. การผสมเทียม (Artificial Insemination)

การผสมเทียม ตามความหมายทางแพทยหมายถึง การที่แพทย์นำเอาเชื้อพันธุ์ของชาย มาฉีดใส่เข้าไปในช่องคลอดของหญิงที่ต้องการมีบุตร ในขณะที่มีไข่สุก เพื่อแก้ปัญหาการมีบุตรยาก⁴³

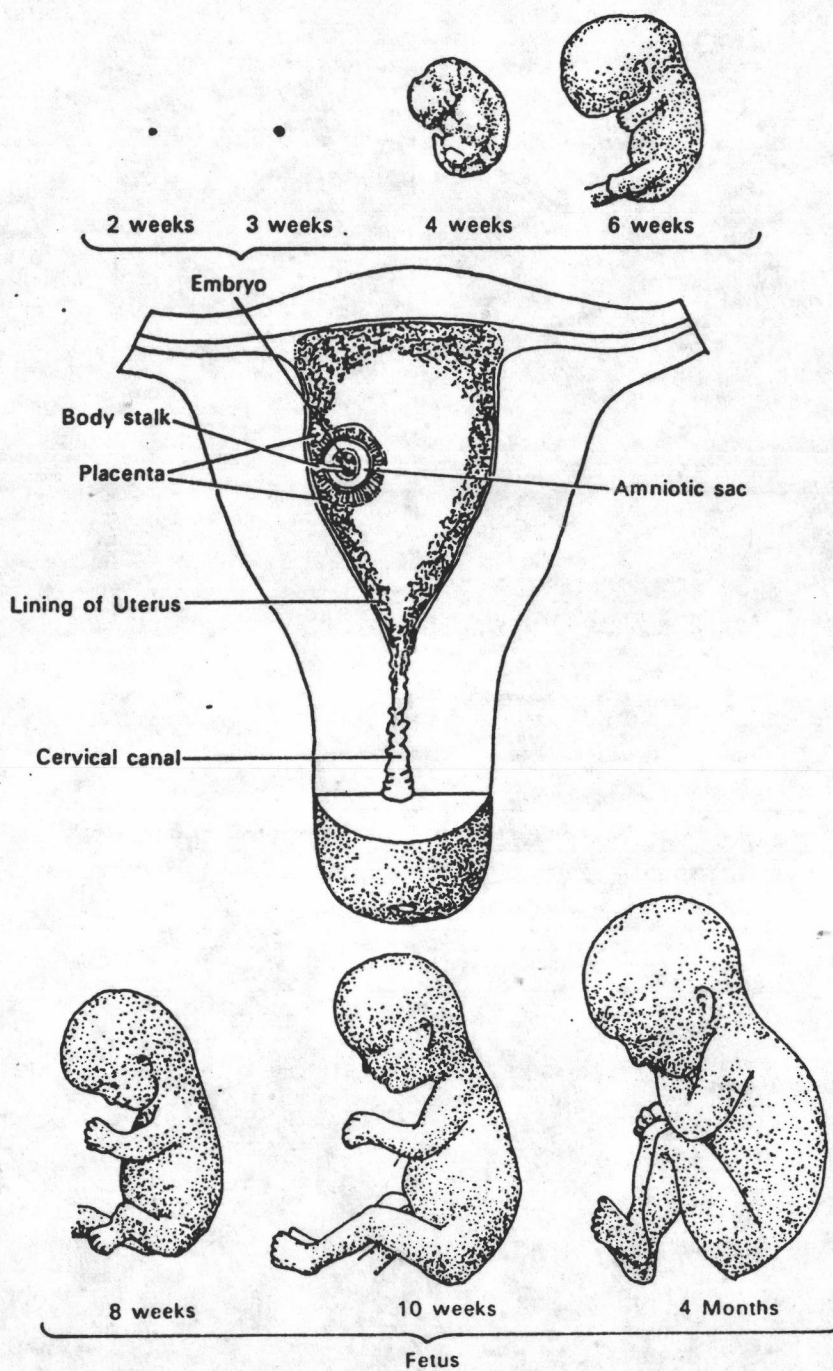
การผสมเทียม ถือว่าเป็นการปฏิสนธิที่มีได้เกิดจากธรรมชาติ มีสองแบบ คือ

แบบที่หนึ่ง ใช้เชื้อพันธุ์ของสามี (Artificial Insemination Husband, เรียกโดยย่อว่า AIH

⁴¹ ศ.นพ. เอนก อารีพรรค, และ พญ. สุวัทนา อารีพรรค, เรียนรู้เรื่องเพศ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 65.

⁴² เรื่องเดียวกัน.

⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 67.

ภาพที่ 3. พัฒนาการภายหลังการปฏิสนธิของทารกในครรภ์⁴⁴

⁴⁴รศ.ดร.สุชาติ โสมประยูรและพศ.วารณี โสมประยูร, แพศศึกษา
(กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2525), หน้า 19.

แบบที่สอง ใช้เชื้อพันธุ์ของชายอื่น (Artificial Insemination Donor, เรียกโดยย่อว่า AID)

เชื้อพันธุ์ที่ใช้อาจเป็นเชื้อพันธุ์ที่แช่แข็งเก็บไว้ล่วงหน้า หรือเชื้อพันธุ์ที่ผลิตออกมาใหม่ ๆ ก็ได้

การปฏิสนธิในหลอดทดลอง (In Vitro Fertilization) หรือเรียกกันง่าย ๆ ว่า เด็กเกิดในหลอดแก้ว คือการนำเอาไข่ของหญิง มาผสมกับเชื้อพันธุ์ของชายในน้ำเพาะเชื้อ (culture medium) เมื่อเกิดการปฏิสนธิแล้ว และไข่ที่ได้รับการผสมเจริญเติบโตถึงระยะแบ่งตัว 8-16 เซล แพทย์จะนำไข่ที่กำลังแบ่งตัวนั้น ฉีดเข้าไปในโพรงมดลูกของหญิง โดยผ่านทางช่องคลอดและเพื่อให้ไข่ฝังตัวในโพรงมดลูก และเจริญเติบโตเป็นทารกต่อไป⁴⁵

นิยามทางกฎหมายของการผสมเทียม ตามกฎหมายของบางประเทศ หมายถึง การนำเอาเชื้อพันธุ์ของชายใส่เข้าไปในอวัยวะสืบพันธุ์ของหญิงในลักษณะที่มีใช้เป็นการกระทำตามธรรมชาติ⁴⁶ บางแห่งให้บทนิยามว่าการทำให้เกิดการปฏิสนธิ โดยกรรมวิธีอื่นใด ที่มีใช้การร่วมประเวณีตามธรรมชาติ⁴⁷ ซึ่งให้ความหมายที่กว้างกว่าการเจาะจงวิธีการ ทั้งนี้เพราะต่อไปอาจจะมี วิธีการใหม่ ๆ เกิดขึ้นอีก

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 68.

⁴⁶ Act (1984:1140) On Insemination of Sweden; Section 1 " Insemination shall in This Act mean the insertion of semen into a woman in an artificial manner"

⁴⁷ Henry Campbell Black, "Artificial Insemination" Black's Law Dictionary, 1979: 103.

6. การตั้งครรภ์ (conception)

การตั้งครรภ์ คือ การฝังตัวของไข่ที่ปฏิสนธิแล้ว จนกระทั่งถึงคลอด ตามปกติจะใช้เวลานานประมาณ 280 วัน หรือ 40 สัปดาห์ นับแต่วันแรกของการประจำเดือนครั้งสุดท้าย หรือ 265 วัน หรือ 38 สัปดาห์ ถ้านับจากวันที่ไข่สุกวันสุดท้าย⁴⁸

สำหรับในกฎหมายของประเทศต่างๆ มักจะกำหนดระยะเวลาไว้ต่างกัน แต่เป็นกำหนดที่แน่นอนโดยการตั้งเป็นข้อสันนิษฐาน เช่น กฎหมายไทย กำหนดไว้ระหว่าง 180- 310 วัน กฎหมายของญี่ปุ่นกำหนดไว้ 200 วันขึ้นไป หลังจากวันที่มีการสมรส หรือภายใน 300 วัน นับจากวันที่การสมรสขาดจากกัน หรือถูกบอกกล่าว กฎหมายฝรั่งเศสกำหนดไว้ 300 วัน⁴⁹

เกณฑ์ปกติที่ถือเป็นกฎได้คือนับแต่เริ่มปฏิสนธิถึงวันคลอด จะใช้เวลาประมาณ 266-270 วัน ซึ่งอาจเร็วหรือช้าที่สุดได้ถึง 250-285 วัน แต่ในการพิจารณาเวลาดังครรถ์ตามกฎหมาย เพื่อวินิจฉัยความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายอาจถือเอาระยะเวลาสั้นหรือยาวกว่าที่กล่าวข้างต้นเป็นเกณฑ์ตัดสินก็ได้ ดังปรากฏว่าศาลในรัฐนิวยอร์ก ได้พิพากษายอมรับการตั้งครรภ์ของคดีหนึ่งยาวนานถึง 355 วัน ซึ่งทำให้เด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชาย⁵⁰ ศาลอังกฤษ

⁴⁸ศ.นพ.เอนก อารีพรรค, เรียนรู้เรื่องเพศ, หน้า 68.

⁴⁹กาญจนา นิมมานเหมินท์, "บุตรชอบด้วยกฎหมาย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515), หน้า 44-45.

⁵⁰Robert K. Lane and Daniel A. Livingstone, "Reproduction and Reproductive Systems," Encyclopaedia Britannica (Macropaedia) 26 (1985): 711.

เคยถือเอาระยะ 331 และ 346 วัน เป็นระยะเวลาตั้งครรภ์ โดยได้รับการรับรองจากที่ปรึกษาทางการแพทย์ เคยมีทารกที่พัฒนาเต็มที่เกิดหลังจากที่อยู่ในครรภ์เพียง 221 วัน หลังจากวันแรกของการมีประจำเดือนครั้งสุดท้ายของมารดา การคำนวณระยะเวลาตั้งครรภ์เพื่อพยากรณ์วันเกิดของทารกปกติแพทย์ถือหลักบวก 7 วันเพิ่มจากวันแรกที่มารดามีประจำเดือนครั้งสุดท้าย แล้วนับไปอีก 9 เดือนตามปฏิทินจะเป็นวันคลอด เช่น มีประจำเดือนวันแรกของครั้งสุดท้ายในวันที่ 10 มกราคม ทารกจะเกิดในวันที่ 17 ตุลาคม แต่จะมีเพียงร้อยละ 5 เท่านั้นที่เกิดตรงวันดังกล่าวพอดี ร้อยละ 25 จะเกิดใน 4 วันก่อนหรือหลังวันกำหนด และร้อยละ 50 เกิดใน 7 วันก่อนหรือหลังวันกำหนด ถือได้ว่าร้อยละ 95 มีโอกาสเกิดภายใน 14 วันก่อนหรือหลังวันที่กำหนด⁵¹

7. การเกิด (Birth)

การเกิด หมายถึง การที่ทารกพ้นจากช่องคลอด โดยไม่มีอวัยวะเหลือติดอยู่ ตามกฎหมายไทยและกฎหมายอังกฤษ ถือว่าการคลอดที่สำเร็จบริบูรณ์คือการคลอดออกมาหมดตัว⁵² โดยไม่จำเป็นต้องมีการตัดสายรกก่อนแต่ตามกฎหมายสหรัฐ⁵³ ถือว่าการคลอดที่สำเร็จสมบูรณ์ เมื่อมีการตัดสายรกแล้ว กฎหมายของประเทศสวิส ถือว่าการตัดสายรกเป็นเรื่องสำคัญ⁵³

⁵¹ Ibid.

⁵² ศ.จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอนที่ 2 และภาค 3, พิมพ์ครั้งที่ 3. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า 1824-1826.

⁵³ ศ.สมทบ สุวรรณสุทธิ์, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยบุคคล (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514), หน้า 6.

8. บุคคลธรรมดา (Natural Person)

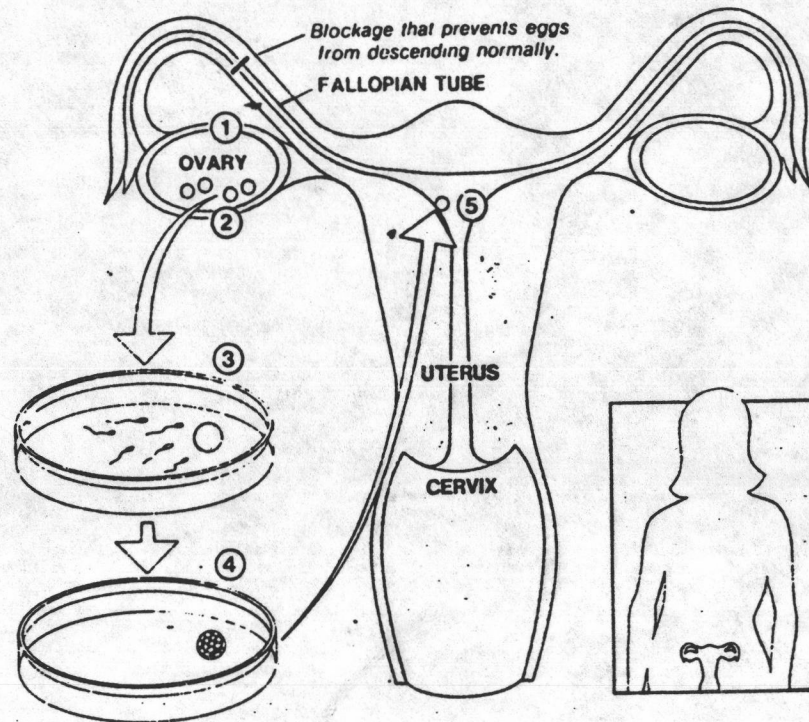
สภาพบุคคลมีการเริ่มที่แตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ตามกฎหมายไทย ถือว่าสภาพบุคคลย่อมเริ่มแต่เมื่อคลอด แล้วอยู่รอดเป็นทารก ตามมาตรา 15 แห่ง ปพพ.ฉบับปัจจุบัน คล้ายกับประเทศสวิสและเยอรมันซึ่งไม่เจาะจงว่าจะต้องมีลักษณะรูปร่างอย่างไร แม้จะเกิดมาหน้าตาแทบจะไม่เป็นมนุษย์หรือเกิดมาแล้วพิการมีร่างกายผิดปกติ หรือเกิดมาแล้วแม้จะเป็นเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งก็เป็นบุคคลตามกฎหมาย แต่สำหรับกฎหมายสเปนกำหนดว่าต้องมีรูปลักษณะเป็นมนุษย์และมีชีวิตรอดอยู่เป็นเวลา 24 ชั่วโมง ตามประมวลกฎหมายแพ่งของสเปนมาตรา 30 คล้ายกับกฎหมายฝรั่งเศสซึ่งกำหนดว่าทารกที่คลอดออกมาแล้วไม่สามารถมีชีวิตอยู่ต่อไปได้เพราะคลอดก่อนกำหนดหรือเพราะว่ามีร่างกายผิดปกติย่อมไม่ถือว่าเป็นบุคคลตามกฎหมาย แม้ทารกจะมีลมหายใจอยู่ได้ 2-3 ชั่วโมงหรือ 2-3 วันก็ไม่นับว่ามีชีวิต⁵⁴

---

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 8-9.

CONCEPTION IN A GLASS

TIME Diagram by Paul J. Pugliese

- ① The woman is treated with hormones to stimulate maturation of eggs in the ovary.
- ② To locate the ovary, an optical system, called a laparoscope, is inserted through an incision in the abdominal wall. Under direct vision, a needle is then inserted into the ovary to draw out the eggs.
- ③ An egg is placed in a dish containing blood serum and nutrients, to which sperm is added for fertilization.
- ④ Once an egg is fertilized by one of the many spermatozoa, it is then transferred to another dish of blood serum and sustaining nutrients. For the next three to six days, the fertilized egg divides, creating a cluster of cells called a blastocyst.
- ⑤ After the woman receives further hormone treatment to prepare the uterine lining, the blastocyst is placed in the uterus, where it attaches to the wall and normal embryo development proceeds, as it would from a natural conception.

ภาพที่ 4. กระบวนการปฏิสนธิในจานแก้ว⁵⁵

⁵⁵ "The First Test-Tube Baby," Time
(13 July 1978): 39.